Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

…1921 оной …21-нээ гарана. | № 87 (18410). | 1990 оной апрелиин 14, суббото | Сэн 3 мүн.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

…НСИ ТУХАЙ АСУУДАЛЫЕ БОДОМЖОТОЙГООР ШИИДХЭХЭ

…зөөри үгы» пенсинүүд тухай …ые бодомжо… хэлсэхын ту… һуури табиха …гэшэ гэжэ …эрхэтэ… ба хандалгануу… талаар …Соведэй ко… тоолоно. Му… үгы, харин …бии болохо …бидэ бул… шэнэдхэлгэдэ …байхабди. Тиигэжэ …комитедэй за… орёо хурса үгэ …хөөрэлдөөнүүдэй …үнэн …пенсиин бодомжотойгоор …рэгтэй. …зүбшэн хэл… …листнүүд-парла… …эршэ дэли… …гайхалтай

бэшэ. Юуб гэбэл, общество дотор тэдэнэй мэргэжэл социальна талаараа эгээл хамгаалагданги бэшэ байһыень тэдэнэр нюубагүй. Журналистнуудай мүнгэн барагдаха бэшэ даа гэһэн хөөрэлдөөнүүд гарадаг гэжэ депутат **А. С. Ежелев** тэмдэглээ. Энэмнай худал үгэ мүн. Олондо мэдээсэлнүүдые тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд багахан салин хүлһэтэй, тиимэһээ бага пенси абадаг байһаниинь мэдээжэ. Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэ багахан салин хүлһэн тогтоогдонхой. Энэнь зохихо албан зургаануудай зүгһөө тэдэниие эртээнһээ хулгайлхыень «уриһан» ябадал бэшэ гү? Хэрбээ журналистнууд ахир тулюур салин хүлһөөрөө эрэй шамай хоолойгоо тэжээхэ гээгүй юм һаа, гонорар тухайдаа анхарха ёһотой. Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдһөө тэдэнэй илгааниинь юуб гэхэдэ, тэдэ уголовно хуулитай зүришэдэггүй гээшэ.

Гэбэшье журналистнууд-депутадуудай тэмдэглэһэнэй ёһоор, бүхы хангалтагүй юумэниинь гэхэдэ, пенсинүүдые тогтоохо үедэ гонорар хараада абтадаггүй байна. Тиимэһээ журналистнууд социальна талаараа хашагдаһан харшалагдаһан болоно бшуу. Комитедэй түрүүлэгшын орлогшо **Н. Ю. Решетова** энээн тушаа тодо хурсаар иигэжэ тэмдэглээ: Зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан хуулиин проект соо бэшэгдэһэнэй ёһоор, гол ажалһаа гадуур хэгдэһэн али бүхы хүдэлмэри пенсиие дээшэлүүлхэ эрхэ олгохо байна. Тэд «гонорарай» түлбэри энээнһээ ондоо юумэн гээшэ гү?

Депутат **М. Н. Полторанин** энэ һанал бодолые хүгжөөхэ зуураа, нэмээһэн байгаа. «СССР-эй Журналистнуудай холбоон зохёохы эмхи» гэһэн мүрэй Хуулиин проект соохоо унагаагдашаһаниинь дэмы бэшэ. Тиигэжэ зохёохы холбоонуудай гэшүүдтэ олгогдодог пенсинүүдтэ хабаатай бүхы юумэн тэрээндэ дэлгэрүүлэгдэнэгүй бшуу. Пенсиин жасада мүнгэ зөөри бэдэржэ олохо болоходоо, «хаанаһаа олохобибди» гэһэн хараа бодолые баримталдаг нүхэдөө парламентэри шүүмжэлһэн байгаа. Иимэ мүнгэ зөөриие бэдэржэ олохо хэрэгтэй. Тэдэнэй һанамжын ёһоор зонхилон албадалгын-албан хойрог аппарадые хорооржо, хуушарһан ба хэрэггүй гүрэнэй байгууламжануудые, тэрэ тоодо хэдэн албан зургаануудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые усадхажа, социальна страхованиин жасые үргэдхэхэ шухала. Тусхайлбал, тэрэниие партийна кассаһаа нэмэжэ, «онсо габьяатай байһанай түлөө» гэһэн пенсинүүдтэ нэмэлтэ түлбэринүүдые хараалһан статьяе хуулиин проект соохоо гаргахые тэрэ дурадхаа. «Болюулагдажа байһан хүнгэлэлтэнүүд ондоо үүдээр оруулагдана» гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Тиихэдэ али бүхы юумэндэ нэгэ янзаар ,адляар хандаһанай хэрэгтэй юм гү гэһэн һанал бодолые зарим депутадууд хэлэбэ: Общественэ урда онсо габьяатай хүнүүд үгы юм аал? Ниитын эмхинүүд гүрэнэй бюджедтэ мүнгэ зөөри оруулһанай ашаар социальна страховой жасые нэмээхэ гэһэн дурадхалые бусад дэмжэһэн байгаа. Энэнь гансал КПСС-тэ бэшэ, харин бүхы политическэ партинуудта, хүдэлөөнүүдтэ хабаатай байна гэжэ үгэ хэлэгшэд мэдүүлээ. Олон партитай байлгын эрхэ байдалда хандаса ондоо байха ёһотой. Пенсинүүд тухай Хуулиин проектын зохихо статьяе шэнээр найруулхые депутадууд дурадхаа.

Хуулиин проектые хаража үзэхэ талаар комитедэй хүдэлмэриин комиссиие толгойлдог депутат **С. Н. Даниловай** элидхэл тушаа үгэ хэлэгшэд һунгагшадай захяанууд соо, эрхэтэдэй бэшэгүүд эгээл ондо ондоо һанал бодол үүдхэһэн дуримүүдтэ онсо анхаралаа хандуулһан байгаа. Эдэ бүгэдэ хүнгэлэлтэнүүдэй эрхэ байдалда пенсинүүдые томилолгодо, хүдэлдэг пенсионернүүдэй байдалда, мүн хашалта харшалалтануудай, хардалга гүрдэлгэнүүдэй жэлнүүдтэ ямаршье гэм зэмэгүй байһан аад, хохидоһон ажалшадай байдалда хабаатай статьянууд болоно. Хүшэр хүндэ, хоротой эрхэ байдалтай үйлэдбэри дээрэ, агропромышленна комплексдо ажалладаг хүнүүдтэ пенсинүүдые олгохо тухай асуудалнууд али бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэгдэһэн байгаа. Эдээн тушаа хэдэн тододхолгонууд хэгдээ, нэмэлтэнүүд оруулагдаа.

ВЛКСМ-эй XXI съезд

…МСОМОЛ ЯМАР БАЙХА ЁҺОТОЙБ?

…XXI съезд апре… хоёрдохи үдэрөө …байгаа. Элидхэлые …залуушуулай …ниитын элдэб …үүдхэбэ. …хэрэгүүдэй та… …Верховно Сове… …гэшүүн В. Ша… …-һээ СССР-эй бү… …депутадуудай ажал …тоосоонтойгоор …, комсомолой бо… …дэбжүүлһэн депу… …хоорондохи

харилсаанда ушаржа байһан дутуу дундануудта анхаралаа хандуулба. ВЛКСМ-эй ЦК депутадай бүлэгэй ажал ябуулгын программые бүридүүлхэ политическэ органой уялгануудые дүүргэжэ шадабагүй. Ниитын-политическэ орёо шухала асуудалнуудай нэгэндэньшье тэрэ комсомолой организациин тодо хараа бодол харуулаагүй.

Залуушуулай холбооной саашанхи байдал тухай элдэб һанамжанууд хэлэгдээ. Комсомолой Междуреченскэ горкомой нэгэдэхи секретарь В. Чирков үгэ хэлэхэдээ, 30 миллион комсомолшуудай туд бүхэнэй сэдьхэл ханааха тиимэ шиидхэбэри абтаха ёһогүй, абтажа шадагдахагүй байна гэжэ тэмдэглээ. Гэбэшье съезд демократиин эрхэ байдалда али бүхы эмхиин бии байха арга олгохо зэргэтэй. Нэн түрүүн энэмнай үсөөнхиин эрхэнүүдые хүндэлхэ, тэдэнэй эмхи боложо тодорхойлхо хүрэтэр али бүхы һанамжануудые хараада абаха ёһотой.

ВЛКСМ-дэ «Сургудай альтернатива» гэһэн демократическа хүдэлөөн эмхидхэгдээ. Тэрэ өөрын политическэ хараа бодолтой, программатай юм. Энэ хүдэлөөнэй тала баригшад олон, гэбэшье шүүмжэлэгшэдшье үсөөн бэшэ байна. Россиин демократическа социалис ассоциаци (РДСА) сенохсогдоо. Хэрбээ олондо ондоо һанамжануудые үгэ хүүрэөрөө бэшэ, харин бодото хэрэгүүдээрээ бэелүүлхые хүсэбэл, үсөөнхиин эрхэнүүдые хүндэлбэл, эдэ эмхинүүдые мэдэрхэ хэрэгтэй. Бүхы залуушуулда хабаатай байхабди гэжэ засагаа гартаа абахые оролдобол, комсомол ута наһа наһалхагүй. Залуушуулай холбоон юрын лэ залуушуулай холбоон болошохо байна.

Белоруссиин ЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь В. Кудлаш тад ондоо һанал бодолтой байһанаа мэдүүлбэ. Залуушуулай шэнэ нэгэдэлнүүдые байгуулха, ВЛКСМ-ые ниитэ нэгэн политическэ хараа шэглэлгүй залуушуулай холбоон болгохо гэһэн һэдэлгэнүүд дооохонуур комсомолой эб зе таһалха гэһэн удхатай байна. Тэрэнэй һанамжын ёһоор, залуушуулай эмхиин нэгэдэлые хангаха, хүсэнүүдые нэгэдүүлхэ хараа бодол баримталха хэрэгтэй. Үгы гэбэл, урагшагүйдэхэбди. Һүүлэй жэлнүүдтэ комсомолһоо залуушуул холодожо байна. ВЛКСМ хадаа партиин халаан мүн гэһэн ушарые хараада абабал, энэмнай дабхар ехэ аюултай байна.

Казахстанай комсомолой ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. Тасмагамбетов үгэ хэлэхэдээ, эмхидхэлэй ондо ондоо байгуулалтануудтайшье һаа, ниитэ нэгэн политическэ хараа бодолнуудта, уг зорилгонуудта үндэһэлдэг залуушуулай холбооной нэгэдэлые хангаха хэрэгтэй.

Е. К. Лигачев, А. Н. Гиренко, Ю. А. Манаенков, Г. И. Усманов съездын хүдэлмэридэ хабаадана.

Съезд апрелиин 13-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

(ТАСС).

1990 ондо үнеэн бүриһөө 2500 килограмм һү haaхын түлөө!

1990 ОНОЙ АПРЕЛИИН 10-най МЭДЭЭН

…онууд	haaгдаһан һүн (килограммаар): Жэлэй эхинһээ үнеэн бүриһөө	Нёдондонойхитой сасуулхада (+) ба (−)	Үнеэн бүриһөө суудхэдэ	Жэлэй эхинһээ хойшо бүхыдөө haaгдаһан һүн нёдондонойхитой сасуулхада (центнерээр) (+) ба (−)
…Байгалай	798	—36	8,5	—39
…калиин	774	+36	9,1	+1169
…	724	—48	7,3	—2054
…ын	723	+149	8,3	+5100
…тайн	720	+34	6,8	+1861
…кын	719	+3	8,0	+256
…-Шэбэрэй	699	+67	7,5	+4161
…	674	+24	6,6	—2608
…	665	+100	6,8	+5385
…	629	+32	7,1	+1828
…аанай	621	+80	7,0	+2090
…	621	—56	6,2	—2867
…рэй	601	+38	6,4	+1903
…	574	+62	6,4	+3271
…инай	535	+19	5,3	+427
…анай	518	+98	6,4	+3856
…	492	—103	5,0	+4227
…	466	—91	6,2	—560
…тын	449	+17	5,3	—49
…	219	+53	2,0	+304
…лика бүхыдөө	633	+27	6,8	+25660

…Агропромсоюзай ажалай таһагай мэргэжэлтэнүүдэй суглуулһан ээлжээтэ мэдээнүүдые зэргэсүүлэн харахада, апрель һарын …табан хоног соо дүн …57787 центнер һүн …байна. Урдахи декадын орходоо 4929 центнер һүн һаагдаа. …эхинһээ хойшо һааг…байһан һүнэй хэмжээн …центнертэ хүргэгдөө гэ…нёдондонойхитой …харахада, 25660 …дээшэлүүлэгдээ. …байдал малшадай, …хүтэлбэрилэгшэдэй …һанаае амаруулха ёһо… Байгша ондо үнгэр…жэлэйхидэ орходоо һү …дээшэлүүлжэ ябаһан район …республика доторнай …олон бэшэ юм. Сэ…районой һү һаалиин …мүнөө жэлдэ һү …талаар яһала амжалта…ажалжа ябаһаниинь һай… Тусхайлбал, тэдэнэр …хугасаа соо һү һаа…центнерээр дээшэ…шадаа. Сэлэнгынхидэй энэ һайшаалта жэшээе бүгэдын бэелүүлхэ хэрэг болгохо гээшэ фермэ, комплекс бүхэнэй мүнөөдэрэй дайшалхы зорилго болоно.

Үнеэн бүриһөө һү ехээр һааха талаар Хойто-Байгалай районой ажахынууд урда мэтээр социалис мүрысөөнэй манлайда дабшана. Эдэнэр байгша оной эхинһээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 798 килограмм һү һаабашье, энэнь нёдондонойхидо орходоо 36 килограммаар бага болоно. Прибайкалиин район энэ жэлдэ һү һаалияа эрид дээшэлүүлжэ ябана. Сэлэнгын районой колхоз, совхозууд жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө һү абалгаяа 149 килограммаар дээшэлүүлһэн байха юм. Мүнөө тэдэнэр үнеэн бүриһөө суудхэ соо 8,3 килограмм һү абана. Прибайкалиинхид үнеэн бүриһөө суудхын туршада 9,1 килограмм һү һаажа, бэшэн соохоо онсо шалгарна. Баргажанай һаалишадай үнеэн бүриһөө һү абалгаяа суудхэ соо 1,4 килограммаар ехэ болгоһониинь һайшаалтай. Ивалгынхид—1,1 килограммаар, Сэлэнгын районойхид — 1,2 килограммаар һү һаалияа суудхэ соо дээшэлүүлһэн байха юм.

Гэхэтэй хамта республикын бүхы районууд иимээр хүдэлмэреэ эрхилнэгүй. Хяагтын, Баунтын, Ивалгын, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй районууд жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө һү абалгаяа нёдондонойхидо орходоо эрид доошолуулба. Суудхэдэ абтажа байһан һүнэй хэмжээе зэргэсүүлэн харахада, Хяагтын, Түнхэнэй, Тарбагатайн, Кабанскын, Зэдын районуудай ажахынууд мүн лэ үнгэрһэн жэлэйхиһээ бага һү һаажа ябана.

Малшадай эгээл мүнөө тон харюусалгатай хаһань оробо. Үбһэ тэжээлээр хомор болоһон үе сагта һү һаалияа дээшэлүүлхэ гээшэ малшадай нэрэ хүндын хэрэг гэжэ тоологдохо ёһотой. Ушар тиимэһээ бии байһан тэжээлээ заатагүй бүйлүүлаад, малдаа эдюулжэ, тэдэнэйнгээ һү шэмыень дээшэлүүлээгүйдэ аргагүй болонхой бшуу.

Үдэр бүхэнөө — үндэр ургасада

ҺАЯДАА ЭХИЛХЭНЬ

Нурын харза үнгэрэгшэ үбэлдөө хабаһаа халижа, Охор-Шэбэр һууринай баруугаар һууриjаһан айлнуудай газаахиие тошо мүльһөөр хушаа юм. Удаань хабарай наранай игаабари дулаан элшэдэ хайлажа, эндэ шабар уһан тогтожо, горход хүүен урдажа, дахяад зониие мэгдэхээбэ.

Жэмһэгэй тала дайдада үбэлдөө саһан үгы шахуу байгаа. Тиимэһээ урда арын хахалагдаһан поли намарһаа хойшо харлан хабтайна. Охор-Шэбэрэй механизаторнууд полевой стандаа тарилгада хэрэглэхэ хүдөө ажахын техникэ бэлдэһээр үнихэн болобо. Гансал Т-150, К-700 түхэлэй тракторнууд хүсэд заһабарилагдаагүй байһаар. Механизаторнуудай хэдышье оролдолго гаргажа техникэ, илангаяа тракторнуудаа заһабарилхадань, запас частьнууд дуталдана.

Хэдэн жэлэй туршада Максим Сыбикович Жигжитов түмэршэ дарханаар ажаллана. Тэрэнэй уран шадамараар бэлдэһэн детальнууд хабарай тарилгын техникэ бэлдэхэдэ тон хэрэгтэй байжа, ажал хүдэлмэринь урагшатайгаар ябуулагдана. Мүн түрэл Охор-Шэбэртээ хори гаран жэл Владимир Гомбоевич Балданов гагнууршанаар хүдэлнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ таряашадые амтатай хоолоор Светлана Алсыева хангана. Ерэхэ хабарай тарилгын хаһада Светлана Владимировна механизаторнуудта хоол бэлдэхэ юм. Мүнөө Саянай совхоздо тарилгада бэлдэхэ хүдэлмэри шиидхэхы шатадаа оронхой.

Б. ШАРАКШАНОВ.

ХАРАА ЗОРИЛГОМНАЙ ТОДО

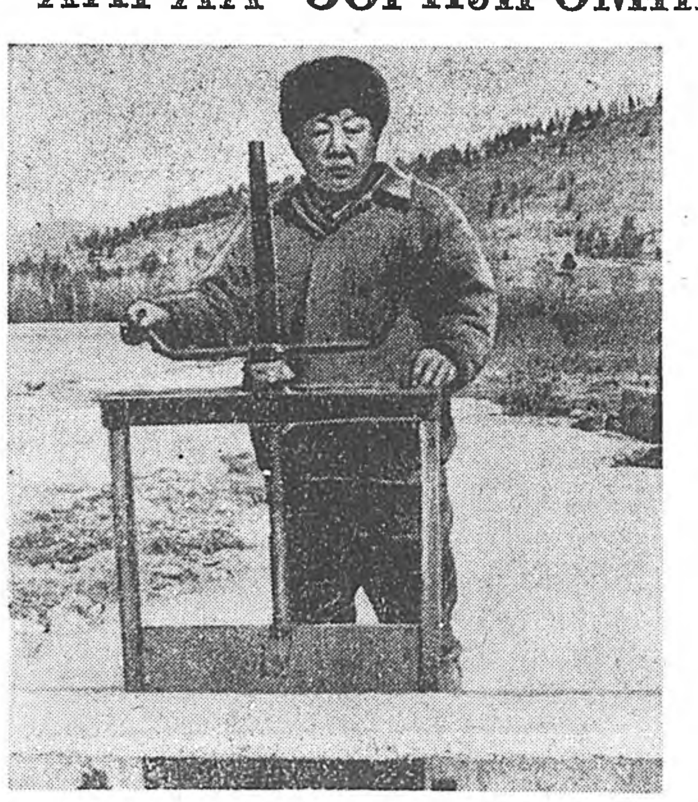

газарта Юрий Павлович Клементьевэй хүтэлбэрилдэг луго-мелиоративна бригада һая нуга сабшалангаа уһална.

Даажа абаһан участогууд дээрэ хүдэлжэ захалһан луговодууд гэхэдэ, Михаил Доржиев, Иван Архипов, Юрий Шомоев, Гомбо Галданов, Цэдэб-Доржо Бадмаев, Бадма Эрдынеев, Геннадий Кафу, Молом Цыренов, Баир Цырендоржиев юм.

Коммунист Цыбен-Доржо Бадмаевич Бадмаевтай золгожо хөөрэлдөөбди.

— Би совхоз соогоо гансаараа арендна бригада даажа абаад, хоёрдохи жэлээ хүдэлжэ ябанаб. 65 гектар сабшалангаа жэл ерэхэ бүри үтэгжүүлээд, һайнаар уһалаад, гектар бүриһөө 18 центнер үбһэ сабшажа абахабди. Мүнөө 231 бүрүү хашарагуудые тэжээжэ байнабди. Минии бригадада табан хүн хүдэлнэ. Бригададамнай трактор болон бусад хэрэгтэй техникэ үгтэнхэй,—гэжэ Ц-Д. Б. Бадмаев хэлээ һэн.

Зурагууд дээрэ: Бригадир Ц-Д. Бадмаев; арендна бригадын гэшүүд Виктор Ольхов, Виктор Данчинов.

Эдэ үдэрнүүдтэ газаа дулааржа захалаа. Сабшалан, таряалангаа саг болзор соонь уһалжа абахын тула юу хэжэ байнабта гээд һая Эрхирэгэй совхозой ахамад агрономһоо асуубаб.

— Би ахамад агрономоор нэгэдэхи жэлээ хүдэлжэ ябанаб. Нёдондо жэл манай эндэ ехэ ган гасуур боложо, ургаса ехэ муу байгаа. Мүнөө жэлдэ Эрхүүһээ һолоомо, Хэжэнгэһээ үбһэ зөөжэ байнабди. Автомашинагүй ябаган иигээд лэ һуужа байнаб. Һаянай хоёр бүлүүр станци Карымка, Шэнэ-Хорёо гэжэ газарта хүдэлжэ захалаа. Арбаад луговодууд өөрынгөө даажа абаһан участогуудые уһалжа эхилээ, —гээд Самбу Жигмитович Самбуев манда хөөрөө бэлэй.

Ахамад агрономой хэлэһээр дүтын Шэнэ-Хорёогой бүлүүр станцида ошобобди. Эндэ жэл бүри Григорий Рахимзяновай хүтэлбэрилдэг лугомелиоративна бригада хүдэлдэг юм. Үдэ голой эрьедэ хүрэжэ ерэхэдэмнай, ганса бүлүүр станциин соргонуудһаа бэшэ юумэн харагдабагүй. Тракторай, автомашинын мүрнүүдшье үгы.

Загарайн районой Эрхирэгэй совхоз 1792 гектар уһалагдадаг газартай юм. Тэрэ тоодо таряалангай 469, нуга сабшалангай 979, бэлшээриин 293 гектар болоно. Карымка гэжэ

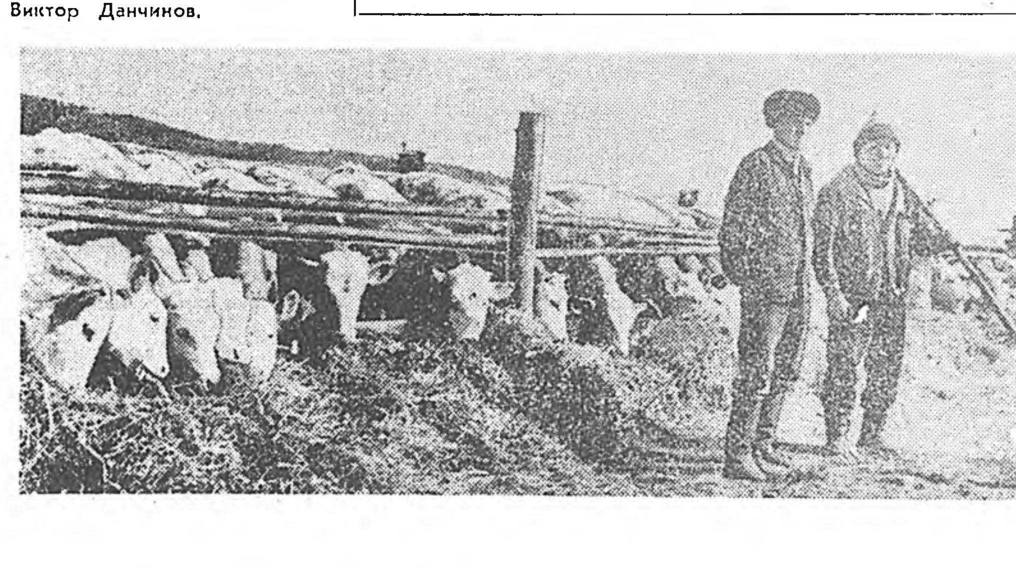

ПРЕЗИДЕНТ ЕРЭБЭ

Польшын Республикын Президент Войцех Ярузельский СССР-эй Президентын уряалаар хани ёһоной албанай хэрэгээр апрелиин 12-то Москва ерэбэ.

СССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Л. И. Лукьянов болон бусад тусхай тушаалтад Внуковска аэродром дээрэ В. Ярузельскиие угтаа.

Мотоциклистнүүдэй хүндэлэлэй харуулаар үдэшэгдэһэн автомашинанууд аэропортһоо гаража, Кремль тээшэ шэглэбэ.

* * *

Польшоһоо ерэһэн айлшаниие угталгын баяр ёһолол Кремлиин Ехэ ордонгой Георгиевско зал соо болобо.

СССР-эй Президент М. С. Горбачев һамгантаяа В. Ярузельскиие, тэрэнэй һамгые угтаһан байгаа.

* * *

Энэ үглөөгүүр Киевтэ В. Ярузельский Украинын ССР-эй хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаа һэн.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй сессиие угтуулан

ХАРААДА АБАЖА...

Буряадай АССР-эй арадай депутадууд республикын Верховно Соведэй нэгэдэхи сессидэ бэлдэжэ байнхай. Апрелиин 19-дэ болохо республикын Верховно Соведэй сессиин эхилтэр горитой сагай үлэбэшье, мүноо эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд илангаяа сүлөөгүй байна.

Республикын засагай дээдын зургаануудай тушаалтадай кандидатурануудые тодорхойлжо, сессидэ баталхыень дурадхаха орёо зорилго эмхидхэлэй комитедэй урда арадай депутадууд табиһан байгаа. Комитедэй хүдэлмэри хэр зэргээр ябуулагдажа байнаб гэһэн асуудалтайгаар манай штатнабэшэ корреспондент В. БАДМАЕВ эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай депутат Р. Б. ГАРМАЕВТА хандаһан байна. Тэрэ хөөрэлдөөе уншагшадай анхаралда дурадханабди.

— Болохоёо байһан сесси дээрэ зүбшэн хэлсэхээр аяар 10 асуудал табигдаха байна. Тэдэнэй олонхинь эмхидхэлэй асуудал болоно. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшые, тэрэнэй хоёр орлогшонорые, республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшые һунгаха, Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудые байгуулха гэхэ мэтын асуудалнууд энэ тоодо оролсоно. Ушар тиимэһээ эдэ харюусалгатай тушаалнуудта зууршалагдаха хүнүүдые эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд бүхы талаһаань хаража, сэгнэжэ үзэдэг байна.

Нэн түрүүн үндэр тушаалда дэбжүүлэгдэгшэд ехэ эрилтэнүүдтэ хүрэжэ шадаха, хүдэлмэриин ехэ дүй дүршэлтэй хүнүүд байха ёһотой.

Эдэмнай мүн зохид һайн зантай хүнүүд байха ёһотой юм. Тиихэдээ нэгэ тушаалда хоёр-гурбан хүн дэбжүүлэгдэнэ. Республикын арадай депутат бүхэн республикын дээдэ тушаалда хэнииешье дэбжүүлхэ эрхэтэй. Тиимэһээ олон кандидатура дэбжүүлэгдэһэн байна. Жэшээлхэдэ, республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда аяар 10 хүн дэбжүүлэгдээ. Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев, КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев, КПСС-эй Октябрьска райкомой секретарь Л. Р. Бартунаев, Хяагтын ба Зэдын райгүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр В. Д. Бадмацыренов, Н.-Ц. Ч. Дабаев, партиин Түнхэнэй, Хурамхаанай, Хэжэнгын райкомуудай нэгэдэхи секретарьнар В. Ж. Сыренов, Ю. И. Алексеев, К. Д. Лубсандоржиев, Улаан-Үдын городской Соведэй түрүүлэгшэ В. К. Кукшинов, «Бурятагропромсоюзай» түрүүлэгшэ Н. Н. Найданов гэгшэд энэ тоодо оролсоо һэн.

Эмхидхэлэй комитедэй хүдэлмэришэ бүлэг эдэ бүхы кандидатурануудые хаража үзөөд, С. Н. Булдаевай, К. А. Албашеевэй, В. Д. Бадмацыреновэй кандидатурануудые орхиһон байна.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда мүн лэ олон хүн зууршалагдаа. КНДР-тэхи СССР-эй посольствын советник В. Б. Сагановай, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор В. К. Агаловай, М. И. Семёновой кандидатуранууд нэрлэгдээ. Эдэнэй хэнииень арадай депутадууд шэлэжэ һунгахаб — мүнөө мэдэхын аргагүй. Гол шухалань гэхэдэ, эдэнэр бултадаа бэлэдхэл ехэтэй хүнүүд юм. Эмхидхэлэй комитедэй олонхи гэшүүд В. Б. Сагановай кандидатурада онсо анхарал хандуулба. Экономист мэргэжэлтэй хүн манай республикада хэрэгтэй ха юм.

Республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор КПСС-эй обкомой секретарь В. В. Саржан, КПСС-эй Тарбагатайн райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Трофимов, Буряадай АССР-эй прокурор А. Ф. Покацкий гэгшэд нэрлэгдээ.

Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшоор эмхидхэлэй комитедэй гэшүүд энэл тушаал эзэлдэг А. М. Шевченкые, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь В. А. Ивановые дурадхаба.

Буряадай АССР-эй арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр гурбан хүн—мүнөө арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшээр ажалладаг И. М. Пытин, Баргажанай районой арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ Д. Р. Гнеушев, партиин обкомой таһагые даагша В. Б. Лыкшитов дурадхагдаба.

— Эмхидхэлэй комитет Верховно Соведэй саг үргэлжын 11 комисси байгуулхые дурадхаба гэжэ хэлээ һэнта. Тэрэ тушаалда гол хүдэлмэриһөө сүлөөлэгдэһэн хүнүүд ажаллахаар хараалагдана. Ямар комиссинууд эмхидхэгдэхэб, тэдэ комиссинуудые хэд толгойлхо болоно гээшэб!

— Нэн түрүүн мандатна комисси тухай хэлэе. Тэрэ комиссиин түрүүлэгшэ гол ажалһаа сүлөөлэгдэхэгүй юм. Энэ тушаалда Холбоолжоной уурхайн директор В. Ф. Калашников—нэгэл кандидатура дурадхагдаба.

Бусад саг үргэлжын комиссинуудые гол ажалһаа сүлөөлэгдэһэн хүнүүд хүтэлбэрилхэ гэжэ эмхидхэлэй комитет тоолоно. Түсэблэлгын, бюджетно-финансын ажал ябуулгын, үнэ сэн нарижуулгын, экономическа реформо бэелүүлгын талаар саг үргэлжын комиссиие толгойлхоор СССР-эй АН-ай СО-гой Буряадай эрдэмэй түбэй социально-экономическа шэнжэлэлгэнүүдэй таһагые даагша И. Т. Павловые эмхидхэлэй комитет дурадхаха байна. Тус комиссиин түрүүлэгшээр сесси дээрэ ондоо хүнүүдшье дэбжүүлэгдэжэ болохо aаб даа.

Промышленностиин, транспортын, хэлхээ холбооной, энергетикын, ажал эмхидхэлгын, ажалай нөөсэнүүдэй талаар саг үргэлжын комиссиие толгойлогшоор БМДК-гай директор А. П. Шапиро, «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй генеральна директор Г. А. Кожан, Гусиноозерско ГРЭС-эй парткомой секретарь Ю. В. Никитин гэгшэд дэбжүүлэгдэбэ. Эдэнэй али нэгэниинь сесси дээрэ һунгагдаха юм.

Верховно Соведэй саг үргэлжын бусад комиссинуудай түрүүлэгшэнэрээр али нэгыень шэлэхэ аргатайгаар, олон хүнүүдые сессидэ дурадхаха байна. Л. А. Смолина, Д. Ц. Будаев, Н. М. Быков, С. А. Мельников, Н. М. Белоколодов, Э. Г. Сократова, Ю. Ф. Ефремов, Т. М. Вердыева, М. Х. Харанутов, А. Я. Лазарев, Е. Ж. Щеголева, Н. Ю. Мадуев, Л. Ч. Нимаева, Г. К. Языков, Д. Т. Цыремпилов болон бусад энэ тоодо бии.

— Эмхидхэлэй комитедэй нэгэ заседанида КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов хабаадаа гэжэ дуулаа һэм.

— Леонид Васильевич заседани дээрэ үгэ хэлэһэн, эмхидхэлэй комитедэй гэшүүдэй асуудалнуудта харюусаһан байна. Тэрэ Туркмениин ССР-эй Верховно Соведэй хүдэлмэриин дүй дүршэл тухай хөөрэжэ үгөө. Нүхэр Потапов кадрнуудай асуудал тухай тогтоо. Партиин обкомой нэгэдэхи секретарь болон республикын Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалнуудые нэгэ хүнэй эзэлхэ тухай асуудал депутадууд табиһан байгаа. Иимэ ябадал мүнөө дээрээ таарахагүй гэжэ тоолоноб гээд тэрэ харюусаба.

— Ревомир Баярович, эмхидхэлэй комитедэй хүдэлмэриие ямараар сэгнэнэ гээшэбта!

— Эмхидхэлэй комитет яһала һайнаар хүдэлмэреэ ябуулжа байна гэжэ һананаб.

Эмхидхэлэй комитет арадай 29 депутадһаа бүридэнэ. Эдэ үдэрнүүдтэ хүдэлмэриин бүлэгүүдые хүтэлбэрилэгшэд Н. Я. Кондаков, В. Р. Соктоев, И. С. Гринчишин, А. Б. Александров гэгшэд илангаяа туха сүлөөгүй. Бусадшье депутадууд яһала эдэбхитэй.

КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон партиин Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди

АЖАБАЙДАЛАЙМНАЙ ХУУЛИ ГЭЭШЭЛ

КПСС-эй Уставай проект хэблэлдэ гараба гээшэ. Тэрэниие болон КПСС-эй ЦК-гай Платформын проектые яһалал шудалааб. Би Коммунис партиин зэргэдэ абтаһаар 28 жэл болобоб.

Мүнөө болоод байхада, партиие муушалха, тэрэнэй хэһэн, дүүргэһэн һайн һайхан хэрэгүүдые сэгнэнгүй, бухы юумыень «хардуулха» гээшэ ехэл буруу, муушье гэхэ байнаб. Мүнөө юуншье тухай бэшэхэдэ хамаагүй гээд, үгэдөө сэгнэлтэ үгэнгүй бэшэхэ гээшэ тон буруу. Зарим газетэ, журналнууд, радио, телевидени буруу үзэлтэй юумэ хэлэжэ, харуулжа, залуу үетэниие ондоо харгыда оруулна. Үнэн дээрээ орон соомнай юун болложо байна гээшэб? Радио шагнаад, газетэ уншаад байхадаа юрэдөө, һанаа амар ябахаар бэшэ. Саашаа яаха зон гээшэбибди? Манай парти эдэ бүгэдые заһажа, зүб харгыдань оруулха, иимэ хүшэр байдал тогтонижоруулха гээшэ гү, али бутаржа һалахань гү? Минии толгойдо эдэ асуудалнууд «багтахаяа» болёо.

КПСС-эй Устав — партийна ажабайдалаймнай хуули гээшэл. Һүүлэй үедэ тэрэ һайнаар сахигдахаяа болишоо. Юуб гэхэдэ, эндэ олон юумэн мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюусанагүй. Энэ талаһаа КПСС-эй Уставай шэнэ проектые абажа харахада, нилээд ехэ хубилалта болоо юм байна. Эндэ партийна эхин организацинуудта үгтэһэн эрхэнүүдые дэмжэнэб. Эдэмнай партиин үндэһэ һуури байбашье, ямаршье эрхэгүй байгаа ха юм. Эдэ эрхэнүүдэй олгогдоходо, партийна организацинууд одоол бэеэ дааһан, нэрэ хүндэтэйшье болохонь. Партиин гэшүүдэй түлбэриһөө ороһон мүнгэнэй 50 процентые партийна организацидань үлөөхэ гэһэн Уставай 20-дохи параграф тон зүб. Энээн тухай би урданьшье хэлэдэг байгааб. Лозунг бэшэхэ шэрэ, бүд абаха, партиин ветеранда туһалха зөөригүй байһан гээшэбди.

Партийна комитедүүдэй байгуулга шэнээр хаража үзэхэ хэрэгтэй. Партиин райкомдо һалбариин таһагуудые үгы хэхэ хэрэгтэй. Олон секретарьнарайшье хэрэгтэй юумэн үгы. Ганса секретарь байхадаа яанаб? Тиихэдэ партийна комитедүүдэй секретарьнарта, аппарадай хүдэлмэрилэгшэдтэ ямаршье хүнгэлэлтэ байха ёһогүй. Урдань байһан хүнгэлэлтэ партиин нэрэ хүндын уналгада горитойгоор нүлөөлөө. Партийна аппарат юрын коммунист хоёрой хоорондо «харша» табижархёо ха юм. КПСС-эй райкомуудай, горкомуудай, обкомой хүдэлмэрилэгшэдэй амардаг, бэеэ эмшэлүүлдэг газарта юрын коммунист амардаг байгаа гү? Харин мүнөө энээнэй үгы хэгдэжэ байһаниинь һайшаалтай.

В. БИРБАЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

НАРИНААР ХАРАЖА ҮЗЭХӨӨР

Манай совхозой коммунистнууд КПСС-эй ЦК-гай Платформын, партиин Уставай проектнүүдые гүнзэгыгөөр шудалжа, өөһэдынгөө һанамжа хэлэнэ. Эдэ документнүүдые зүбшэн хэлсэлгээр партийна суглаан үнгэргэгдөө һэн. Гансашье коммунистнууд бэшэ, мүн баһа партийна бэшэшье хүнүүд дурадхалнуудые оруулһан байха юм.

Мүнөө болоод байхада, парти нэрэ хүндэеэ өөрөө унагааа. Юуб гэхэдэ, тэрэ бүхы засаг гартаа абажа, захиран зонхилоо гээд хэлэнэ. Минии һанахада, эндэ парти гэмэтэй бэшэл. Харин партийна аппарат зэмэтэй бэшэ гү? Тэрэ партиин зүгһөө зонхилоо, захираа ха юм. Партийна эхин организацинууд хүрэтэр тэдэнэй заабари, захиралтанууд ерэдэг байгаа, мүнөөшье ерэнэ. Дээдэ шатын партийна органой ямаршье хүдэлмэрилэгшэ доодо шатын органой шиидхэбэри ондоо болгохо, үгышье һаа, тэрэниие тоохогүй эрхэтэй байгаа.

Ушар иимэһээ би КПСС-эй Уставай проектын наймадахи статья һайшаанаб. Гэбэшье эндэ демократическа онол аргануудаар хүдэлхэ гээд хэлэгдэнэ. Энэнь ямар арганууд байна гээшэб? Эндэ эли тодоор хэлэхэ ёһотой гээд һананаб.

Тэрэшэлэн урдань партийна эхин организациин суглаа һара бүри үнгэргэхөөр хараалагдадаг байна. Харин энэ Уставай проект соо иимэ болзор хараалагданагүй. Энэ асуудал өөрөө шиидхэхэ эрхэ партийна эхин организацида үгтөө. Тиимэһээ манай коммунистнууд хоёр һара соо нэгэ суглаа үнгэргэхэ шиидхэбэри абаба.

Олон коммунистнууд Уставай проектээр хараалагдаһан партийна түлбэриин ехэ байһые тэмдэглээ. Энээниие багаболгохо дурадхал оруулаа. Үгышье һаа, минии һанахада, подоходно налог хорооһонһоо гараһан мүнгэнһөө партийна түлбэри абаха байгаа гэжэ дурадхаха байнаб.

Үшөө нэгэ шухала асуудал гарана. Партийна комитедүүдэй сүлөөлэгдэһэн секретарьнарай салин партийна түлбэриһөө ороһон мүнгэнэй 50 процентые хэрэглэһэнэй ашаар түлэгдэнэ гээд хэлээтэй. Энэ ехэ буруу юумэн. Манай совхоздо далаад коммунист, һарадаа 500 түхэриг ородог. Уставай проектын ёһоор 250 түхэриг партийна организацида үлэхэ. Энэмнай ганса секретариин салинда ошохо болоно. Тиигээдшье иимэ салин абаад хүдэлхэ секретариие олохошьегүйт. Тиимэһээ, минии һанахада, сүлөөлэгдэһэн секретарьнарай салин партиин райкомой мүнгэнһөө түлэгдэхэ ёһотой. Иимэ нэмэлтэ заатагүй оруулха байна.

А. МУНКУЕВ,
Бэшүүрэй районой Бодонгуудай совхозой партбюрогой секретарь.

ШАНГА ЖУРАМ ХЭРЭГТЭЙ

Дайнай һүрөөтэ жэлнүүдтэ коммунистнууд лэ дайшалхы габьяагай бодото жэшээ харуулһан зон гээшэ. Хүндэ хүшэр, яахыншье аргагүй ушартал коммунистнууд бодожо, «Коммунистнууд урагшаа!» гээд уряалан, добтолгодо ородог һэн. Эдэмнай большевик партидаа ёһотойл үнэн сэхэ, тэрэнэй нангин хэрэгэй түлөө бэеэ үгэхөөр бэлэн зон ябаа. Тиигээдшье энэ жаргалта һайхан мүнөө үеын байдалай түлөө хэды олон коммунистнууд ами наһаяа үгөө гээшэб?

Бишье партийна билет бусад нүхэдтэеэ хамта блиндаж соо абаа һэм. Тэдэнэймни зариман дайнһаа бусаагүй даа. Эдэ нүхэдни хэтэ мүнхэдөө зүрхэ сэдьхэлдэм үлэнхэй.

Мүнөө энэ хүшэр байдалай ушараад байхада, партиһаа гаража байһан коммунистнууд хадаа партиин хэрэгтэ урбаһан зон гээшэ гэхэ байнаб. Юунэй түлөө партида ороһон зон бэ? Иимэ зоной диилэнхи олонхинь хүнгэн юумэ, «эдилгэтэй тушаал» бэдэрһэн хүнүүд байгаа. Мүнөө үедэ юун боложо байнаб? Коммунис партиие ехэ муухайгаар муушална. Үнэн дээрээ парти бэшэ, харин тэрэниие толгойлһон хүнүүд, аппарат, партиин зүгһөө зонхилжо, тэрэнэй нэрэ хүндые бууруулаа.

Тэрэшэлэн партийна журам һуладаа. Мүнөө газетэдэ гараһан КПСС-эй Уставай проект уншааб. Эндэ оруулагдаһан 17-дохи параграф дэмжэнэб. «Үйлэдбэриин ба территориальна шэнжээр демократическа централизмын гол ёһын үндэһэ һуури дээрэ КПСС байгуулагдадаг» гээд бэшээтэй. Газетэдэ, радиодо, телевидениедэ энэ талаар олон һанамжа хэлэгдэнэ. Мүнөө демократиин, олондо нюултагүйгөөр юумэ хэлэлгын хүгжэжэ, СССР-эй Конституциин 6-дахи статьягай үгы хэгдээд байхада, элдэб ондоо партинуудай байгуулагдаха арга бии болоо. Тиимэһээ демократическа централизмын гол ёһо хэрэггүй гэлдэнэ. «Демократическа платформо» гэһэн Уставай проект зохёогшодшье энээнһээ арсаа.

Минии һанахада, энэл баримтануудһаа уламжалан, мүнөө үедэ партиин байгууламжада эли тодо гурим, журам гээшэ аргагүй хэрэгтэй болоод байна. Тиимэһээ демократическа централизм хэрэгтэй. Тиигээдшье энэ ёһо гурим баримталаагүй һаа, нэгэ шэглэлээр, нэгэ зорилгоор урагшаа дабшажа шадахагүйбди. Арбан тээшээ «бэлшэшэхэ» болоо һаамнай, юун болохо гээшэб? Юрэдөөл, мүнөө журам яаха аргагүй хэрэгтэй.

Ц. ЦЫБАНОВ,
1942 онһоо КПСС-эй гэшүүн, партиин, дайнай, ажалай ветеран.

Табан жэлэй габшагай барилганууд

III. САГААН НУУРАЙ САМАРЯАН

(Түгэсхэл. Эхиниинь апрелиин 11, 12-ой номернуудта).

Буряадай түлишын-энергетическэ комплексын барилга дээрэ һайнаар хүдэлдэг хүнүүдые хүндэлэн дурдая.

Б. Д. Очировае Сагаан Нуурта танихагүй хүн үгы юм. 1984 онһоо тэрэ штукатур-шэрдэгшэдэй бригадираар ажаллана. Сулахан, саб гэмэ бэетэй, ошотойхон нюдэндөө шэл зүүһэн эхэнэрэй ажалша коллективэй суглаанда бодоод, үгэ хэлэжэ байхыень ехэл анхаралтайгаар шагнаа һэмди. Яаруугүй тодоор, бусадһаа бодомжотойгоор дуугарха маягынь, шүүмжэлэл, тобшолол хэхэнь һайшаагдаба.

Үглөөдэрынь барилгын талмай хүрэбэбди. Хоёр дабхар коттеджын дотоодын хүдэлмэри бригада ябуулна. Басагадай оншотойхоноор ажаллажа байхада, холисонь дууһажа, урмаа хухарна.

— Манайш хангалга иимэл гүб даа. Заримдаа хэдэн үдэр шалатараа һуугшабди. Ажал ехэ гэжэ янгархахагүй, харин ажал бага гэжэ гомдонобди. Бетоной холисо худхадаг шэнэ узел баригдажа байгаа юм. Хүдэлгэгдэжэ эхилхэдэнь амарха бэзэбди,— гэжэ Баирма Очирова ойлгуулна.

Газаа саһатай харалган үдэр. Ногоохон вагончик соонь намдуу аятай, гарангүй һууһайб гэмээр. Штукатур-шэрдэгшэд үбэлынь бүришье ядалдаа. Объектнүүдтэнь саг соогоо дулаа оруулагдахагүй, шэлээтэйл һэн. Харин мүнөө дулаа хүлеэжэ зоболтогүй гэн гэһэйнь, холисо дуталдана.

Танилсанабди. Сэлэнгын районһоо ерэһэн Сэрэнжаб Бадмаева һаянайл мэргэжэлээ шудалжа эхилээ. Галтайһаа түрэлтэй Сэсэгма Бадмаева Хүсөөтын Валентина Акимова гэгшэд 3-дахи разрядтай болонхойнууд.

— Баирма Дондоковна, өөр тухайгаа хөөрэжэ үгыт,— гэжэ хандана бди.

— Хүршэ Хүсөөтэ нютагайб. 1978 ондо Улаан-Үдын техническэ 3-дахи училищи дүүргээ һэм. «Жилгражданстрой» трестын 4-дэхи СМУ-да түрүүшээр хүдэлөөб. Түрэл Түгнэдэм барилга эхилээ гэжэ дуулан сасуу иишэ ерээб. Бригадада эхинһээ бэрхэ хүнүүд сугларһан юм. Серафима Балданова, Сэсэгма Раднаева...— гээд бригадирайнгаа тоолоходо, басагадай нэгэн тэсэнгүй дуугарна:

— Сэсэгма Раднаевнамнай һая басагатай болоол. Аяар 5 килограмм... Табадахи үхибүүниинь...

— Серафима Сергеевна гурбадахи үхибүүгээ хүлеэнэ.

— Нэгэнэймнай баяр бултанаймнай баяр болодог. Эхэнэрнүүд хэдаа тиимэ гү, али ямаршье коллективтэ иимэ юм гү...

Бригадир өөрөө КПСС-эй гэшүүн, ниитын хэрэгтэ онсо һэдэбтэй. Трестын профкомой, ажалша коллективэй соведэй гэшүүн юм. Юрэдөө, хаанашье эмхидхэлшын шадабаритай, гэхэ зуураа аяг зангаараашье соморхон иимэ хүнүүд бии аабза. Теэд олон жэлдэ урагшагүйдэһэн барилгада торожо, тогтожо хүдэлһэн, һургэн хүмүүжүүлэгшэ [illegible] Баирма Дондоковнагаа бэрхые хэлэбэлэ. Трестые эрхилэгшэ Ф. Ф. Аболтусовой ингэжэ хэлэһэн һанаагаа ороно: «Бригада гэшэмнай аргагүй хүдэр ажал. Зарим эршүүлэй ойрошье дүтэлхэгүйень мэдэнэб. Эхэнэрэй ажал бэшэ гээд эрид батална. Теэд хэды олон басагад хуби заяагаа энэ үйлэдбэритэй холбоно гээшэб! Зоригтой, эрэлхэг гээд эдэнэрые нэрлэмээр юм».

Хүндэ юумэ үргэхэ, нойтонтой зууралдаха, хүл, гараа даарулха тооһо тортогоор амилха — һанаад үзэбэл, амаргүйл байна. Гэбэшье эдэ басагадай олонхинь энэ мэргэжэлэй дура татама, булюу һайн талые сйлгоо, өөртөө мэдэрээ ёһотой. Зариманиинь гэр байра абан сасуу ондоо ажалда орожо магад. Хэн тэдэниие зэмэлхэб? Теэд бэеэ дааnги ажабайдалаа энэ ажалһаа эхилһэн Баирма Дондоковна баяраа хэлсэжэ тарахадаа, ингэжэ хэлээ бэлэй: «Хаана, ондоо юу бэдэрхэбиб даа. Һураһан юумэ һураар татахагүй» гээд лэ эндэл хүдэлхэ гүб даа».

«ДАДАҺАН ХЭРЭГ ДААСАТАЙ»

Шулуушадай мэдээжэ бригадир В. Е. Матвеевтэй уулзахаяа ошоходомнай, бригадань туха сүлөөгүй байба. Нэгэ-хоёр, ямар зохидоор яб байса хирпиисэ ябталан табина гээшэб! Ашаа үргэдэг кранай машинистдэ зангажа байһан, табияа шахажа ябаһан хүндэ дүтэлжэ, ерэһэн ушараа хэлэбэбди.

— Намтайл хөөрэлдэхэ гэһэн байгаа бэшэ аалта даа... Битнай бултанһаа жаргалтай хаб. Тэрүү-тэрэ коттедждэ нүүжэ орохом. Вагончик соо гэр бүлөөрөө байдагбди. Бригада соогоо хэлсээд, намда үгэхэ гэжэ шиидээл даа. Үлүү габьяашьегүйб. Гурбан үхибүүтэйб. Бригадирнай өөрөө намһаа олон жэлдэ хүдэлнэ. Ондоо хүн һаа, «һая ерэһэн байнеш, хүлеэд гэ» гээд, өөрөө ебахые тэгүүлхэ һэн бээз. Аза талаан тудажа, энэ бригадада ороо хүм. Владимир Еремеевич ажалаа эмхидхэхэдээ үгээ бэрхэ. Үгээ ойлгуулхадаа шадамар,— гэжэ С. Н. Шагдыров, үрдихэгүйдөө болохоб гэһэндэл, яаралтайгаар хөөрэнэ.

Владимир Еремеевич дээрэһээ буужа ерэбэ. Туранхай гонзогор шарайтай, ухаатай сэсэн нюдэндэнь асуунги тэмдэг обёормоор. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ бригадань гансашье социальна объектнүүд дээрэ хүдэлөө бэшэ. Захиргаанай-ажаһуудалай корпус, котельнэ, сэбэрлэлгын түхеэрэлгэнүүд дээрэ хабсаралга хэһэн байха юм. Иимэ орёо барилга дээрэ хоорондоо харилсаата мэргэжэл заатагүй шудалдаг. Томо панелеэр гү, модоор, үгышье һаа хирпиисээр — материалай байгаал һаа, ямаршье гэр бодхоохол.

— Бетон хомор. Дүрбэн үдэр шанаагаа тулаад һууһанаа энэ хүдэлжэ захалаабди. Хүтэлбэрилэгшэд хуу мэдэнэ. Бетоной холисо худхадаг үзелай механигууд, слесарьнууд һахы һалаг болоно хаш, теэд хуушан түхеэрэлгэнүүдһээ юун үрэ байхаб даа..,— гээд, тэрэ һанаа алдана.

С. Н. Шагдыровые, Е. П. Коноваленкые, С. Д. Очировые һайн ажалладаг нүхэднай гээд нэрлэнэ. «Хүдэлмэришэдые урмашуулха, тогтоон хүдэлгэхэнь бэрхэтэй. Һууриниие бидэ бодхоонобди, теэд үнэн эээдынь — нүүрhэшэд, эдэнэртэл түрүүшын ээлжээндэ гэр байра [illegible] гэжэ үнэнэй барилгашан тобшолно.

«ҺАЙН ТҮЛӨӨҺЭТЭЙ ҺАА, ҺААД БАЙХАГҮЙ»

...һүүлэй үедэ гансал бригада огто зогсонгүй хүдэлнэ. Ю. П. Балдановай хүтэлбэрилдэг модошо дархашуулай бригадада сэлмэг һайхан үдэр хүрөө һэмди. Юрий Балдановтай хэдэн жэлэй саана харалсаһан тула урданайхиһаа бүри хүдэржөө, бата лаб бэетэй болоо гэжэ обёорбобди. 63 дүрбэлжэн метр талмайтай модон гэр эдэнэр барина. Хараха янзада эршүүл ехэ яаралгүйгөөр гэрэй хана табина. Һүхын эри наранда ялагас гэжэ, үглөөнэй агаарта абяаниинь холуур дорьботон соностохо юм.

— Уурхайнхид энэ гэртэ нүүжэ орохо. Модон гэр бэедэ һайн, аажам аӓб даа... Үмсэдөө гэр бариха дуратайшуул манда хандадаг болоо. Ажалай һүүлээр үдэшэлэн хүшэлжэ туһалыт гэнэ. Зүбшөөгөөлди даа. Байн-байн иимэ арга алдагдаха. Хэрбээ участогаймнай кооператив болон бүрилдөө һаань, орой үдэшэ болотор һүхэеэ гарһаа табихагүйбди. Ажаллахаһаа хэн арсахаб? Асуугыт даа, гансашье хүн байхагүй,— гэжэ Юрий Павлович хүбүүдээ нэжэжэд-нэжээдээр адаглаха зуураа хэлэнэ.

— һайн түлөөһэ абаха һаа, һаад байхагүй,— гээд хөөрэлдөөемнай шэхэнэйнгээ үзүүрээр шагнаһан Иван Лумбунов нэмэбэ.

И. Ш. Лумбунов Онохой-Шэбэрһээ иишэ ерээ. Уран гартай мэргэжэлтэ болонхой. Хасууритуулан паркет дэбдихэ, линолеум дэлгэхэ, замаг табиха гэхэ мэтые нарин нягтаар, бушуу түргэнөөр бүтээдэг юм. Ф. П. Балданов, И. И. Ертенов, бүхыдөө 12 хүн эбтэй эетэйгээр, шинии, минии гэлтэгүй, ами нэгэн хүдэлнэ. Дулаанай сагта харанхы болотор хүдэлхэ гэһэн эдэнэй хүсэл бэелһэй даа гэжэ һанаһаар тараа һэмди.

Кооперативна гуримда орохо хүсэлтэй 3-дахи участогай начальник М. С. Цыбикжапов байдалаа ингэжэ тобшолбо:

— Найман бригадатайбди. Шулуушадай-3, модошо дархашуулай — 2, штукатур-шэрдэгшэдэй — 3. Хангалгын таһалгарягүй һаа, һайн шанартайгаар, нормативна болзор сахин хүдэлхэ хүсэн манда бии. Кооператив болоо һаа, гаргатахагүйбди. Материалай байбал... Энэ гуримаар хүдэлхэдэ, салин хүлһэндэ норматив үгы, ажалай бүтээсын ургалтын салин хүлһэнэй ургалтада хэр таараһые банк хинахагүй. Урьһаламжа абахабди. Социальна, үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ участогтаа мүнгэтэй болоо һаа, гэр байра өөһэдөө хүдэлмэришэдтээ барихабди. Материальна байдалһаа хамаг юумэмнай дулдыдана ха юм: ажалнайш, жаргалнайш. Энэмнай нюуса бэшэ, теэд һая болотор лэ — унааш, бодоош һаа, үнэн сэхээр хүдэлхэ гэһэн хооһон уряада дашуурдаг байгаа бэшэ гүбди? Хүн тухай, тэрэнэй байра байдал, гэр бүлэ тухай һанаата болоогүй һаа, энэ барилгые үргэхэгүйбди.

Иимэ һанамжа дуулаад байхадаа, Түгнын барилга даншье түбэгтэ ороогүй, Сагаан Нуурай самаряан мүнөөдэрэйхиһөө һураггүй хүсэтэйгөөр зэдэлхэ аабза гэжэ сэдьхээ бэлэйбди.

М. БОЛОНЕВ,
территориальна-барилгын «Бурятстрой» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэ.
Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.
Мухар-Шэбэрэй район.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКЭ КОНФЕРЕНЦИ

Үсэгэлдэр партиин обкомой Политическэ гэгээрэлэй байшан соо В. И. Ленинэй түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдаһан «Ленин ба мүнөөнэй үе саг» гэжэ научно-теоретическэ конференци хүдэлмэреэ эхилбэ. КПСС-эй обкомой болон Буряадай эрдэмэй түбэй эмхидхэһэн тус конференциин хүдэлмэридэ партийна хүдэлмэрилэгшэд, эрдэмтэд, аспирантнууд, дээдэ һургуулинуудай багшанар, лекторнууд хабаадалсана.

Конференциин пленарна заседаниие КПСС-эй обкомой секретарь Л. Ч. Нимаева нээгээ. Удаань «Хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда ленинскэ үзэл сурталай-теоретическэ баялигай онсо удха шанартай байһан тухай» түүхын эрдэмэй доктор, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай марксизм-ленинизмын түүхын секторэй редколлегиие хүтэлбэрилэгшэ А. А. Чернобаев элидхэл хээ. Тэрэшэлэн «В. И. Ленин — зохёохы марксизмын түлөөлэгшэ» гэһэн асуудалаар философиин эрдэмэй доктор В. И. Затеев, «В. И. Ленин ба КПСС-эй национальна политика» — түүхын эрдэмэй доктор Г. Л. Санжиев, «КПСС хубилган шэнэдхэлгын эрхэ байдалда» — түүхын эрдэмэй кандидат Г. Д. Басаев, «Социалис зоориие хүгжөөлгын ба шэнэлэлгын асуудалнууд» — экономическа эрдэмэй кандидат И. Т. Павлов элидхэлнүүдые хэһэн байна.

Удаань конференцидэ хабаадагшад дүрбэн секцидэ хубааржа, мүнөө үеын шухала асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые хэжэ эхилээ.

Конференциин хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь Л. В. Потапов, хоёрдохи секретарь К. А. Албашеев, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаев хабаадалсана.

Научно-теоретическэ конференци хүдэлмэреэ мүнөөдэр түгэсхэхэ. Удаань Совет эрдэмэй үдэртэ зорюулагдаһан республикын олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан болохо юм.

Шухала асуудал зүбшэгдэбэ

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй заседаниин зал соо агрономическа албанай хүдэлмэришэдэй зүблөөн уржадэр үнгэргэгдэжэ, байгша ондо тогтууритай баян ургаса ургуулхаар хабарайнгаа тарилгын хүдэлмэриие эмхитэй һайнаар ябуулха тухай дэлгэрэнгыгээр зүбшэн хэлсэбэ. Энэ зүблөөндэ республикын зарим колхоз, совхозуудай хүдөө ажахын предприятинуудай, РАПО, АПО-нуудай ахамад агрономууд, эрдэмтэд, хүдөө ажахын зарим зургаануудай түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Партиин Буряадай обкомой хоёрдохи секретарь **К. А. Албашеев** оролто үгэ хэлээд зүблөө нээжэ, Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор **В. И. Татарниковта** үгэ үгэбэ.

Удаань Буряадай агропромышленно союзай түрүүлэгшын орлогшо **Б. С. Разгус** хабарай тарилга үнгэргэхэ талаар республикын ургаса ургуулагшадай хараалһан түсэб, зорилгонууд тухай дэлгэрэнгы элидхэл хэһэн байна.

Тус зүблөөндэ Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном **Н. Б. Мардваев**, Зэдын районой Борьёогой совхозой ахамад агроном **Г. Г. Абросимов**, Буряадай хүдөө ажахын эрдэм шэнжэлгын институдай таһагые даагша **В. Б. Бохиев**, Бэшүүрэй районой Охин-Булагай совхозой ахамад агроном **А. П. Степанов**, БурНИИСХ-ын лабораториие даагша **В. И. Осипов**, Тарбагатайн РАПО-гой ахамад агроном **В. П. Михалев**, Буряадай хүдөө ажахын институдай профессор **И. А. Ишигенов**, Яруунын районой «Коммунизм» колхозой ахамад агроном **Н. Ц. Аюшин**, Кабанскын районой Оймороой совхозой ахамад агроном **М. Г. Кадыров**, БурНИИСХ-ын лабораториие даагша **Т. П. Лопухин**, Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном **Ч. М. Базаров**, республикын гүрэнэй үрэһэнэй инспекциин начальник **К. Я. Саикирова**, Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрые даагша **Г. Г. Красиков**, БурНИИСХ-ын лабораториие даагша **И. Г. Соболев**, Буряадай хүдөө ажахын институдай кафедрые даагша **А. Г. Назаров**, БурНИИСХ-ын директорэй орлогшо **А. М. Емельянов**, Хяагтын районой «Заря» колхозой ахамад агроном **А. С. Емельянов** гэгшэд үгэ хэлэхэдээ өөһэдынгөө дүршэлһөө, туршалга, шэнжэлэлнүүдэй дүнгүүдһээ үндэһэлэн онол арга тухай хөөрөө.

Тус зүблөөнэй хүдэлмэридэ КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. В. Потапов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **С. Н. Булдаев** хабаадалсаа.

Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй локомотивай якорьнуудые заһабарилдаг цехтэ КПСС-эй гэшүүн Валерий Васильевич Питюковэй хүтэлбэрилдэг участок һара бүри түрүү һуури эзэлнэ. Тэрэ Зүүн Сибириин технологическа институт дүүргэһэн намтартай. Тус участогай Владимир Ильич Фроловой хүтэлбэрилдэг бригадын 10 хүн электровозой «НБ-418» түхэлэй якорьнуудые һайнаар заһабарилна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарһаа): бригадир В. И. Фролов, электрослесарь Ю .Н. Ребров, мастер В. В. Питюков.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

«Агинская правда» газет[...]

60 жэлэй ойдо

ҮНЭН ХЭРЭГ[...] ТҮШЭГЛЭ[...]

Түрэл нютагаймнай түүхэ намтар, экономикынь, соёл сурталайнь хүгжэлтэ, дэбжэлтэ, хүн зонойнь хэжэ ябаһан ажал хэрэг тухай олондо хөөрэхэ талаар «Агинская правда» газетэ нилээд горитойхон үүргэ дүүргэһэн байха. Эгээл эхэ хэблэлнай хабарай дунда һарын тэн багаар 60 үндэр наһаяа гүйсэхэнь. Энэ ушараар дашарамдуулан, һаяхан газетын редакцида ерэжэ, округоймнай хэблэлэй түүхэ намтартай танилсаха хүсэлтэй нилээд олон сааһа дансануудые ираһанай эсэтэ, 1930 оной апрелиин 15-да хэблэгдэһэн «Хамтын ажалша» гэжэ газетын хоёрдохи номер олобоб. Газетэ манай нютагай тэрэ үеын ажабайдал, ажал хэрэг, хүнүүдэйнь үг зорилго тухай хөөрэһэн байба. «Агинская правда» газетэ хойшонхи жэлнүүдтээ округоймнай ажабайдалтай тон нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулаа гэхэдэ, алдуу болохогүй. Энэ хэблэл партийна, совет органуудай баталан абаһан тогтоол болон шиидхэбэринүүдые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхые оролдоо.

Үе сагай үнгэрхэ бүри бидэ гаталан гараһан замаа шэнээр шэнжэлэн хаража, тэрэндээ бодото сэгнэлтэ үгэхые оролдонобди. Манай гүрэн түрэ, парти, олониитэ урда жэлнүүдтэ ажал хэрэгтэнь бии байһан дутуу дунданууды мэдэржэ, тэдээнээ усадхаха хэмжээнүүдые абана. «Агинская правда» газетын хэдэн олон жэлнүүдэй номернуудтай дүтөөр танилсахадамни, тэрэ үнгэрэн ошоһон үе сагые байһан соонь зураглан харуулжа, манай нютагай түүхын «сагаан толбонуудые» элирхэйлжэ үгэнэ. Үнэхөөрөөл, манай үнгэрһэн жэлнүүдэй түүхэ хадаа үсэд шанга тэмсэл соо бүрилдэһэн байна. Түрүүлэн манай засаг түрэ, олониитэ бурхан шажантай, нюдарган баяшуултай, ангиин дайсадтай тэмсэдэг байгаа гэжэ «Агын үнэн» газетын тэрэ үеын хуудаһанууд гэршэлнэ. Мүн хүн зониие үзэг бэшэгтэ һургахын, хүдөө нютагуудта хамтын ажахынуудые байгуулхын тула ехэ ажал хүдэлмэриин хэгдэдэг байһан тухай округой хэблэлэй тэрэ үеын һонинуудһаа мэдэжэ абабаб.

Үнгэрһэн 60 жэлэй хугасаа соо манай округто хүн зондо хэрэгтэйшье, хэрэггүйшье хэды олон ажал хэрэгүүд хэгдээ гээшэб! Үндэр тушаалта нүхэдэй зүбшье, буруушье захиралтануудые арад зоной илгаруулхые оролдонгүй, тэрээнииень хэлэһэн соонь лэ дүүргэхые эрмэлзэдэг байһаниинь харамтай. Жэшээлхэдэ, шэнэ, тунга газар элдүүрилхын, округойнгоо дэбисхэр дээрэ нэгэ миллион толгой хонин һүрэг үсхэбэрилдэг болохын тула манай аба, эжынэр, ахай, абгайнар хэды ехэ хүсэ гаргаа һэм даа. Мүн лэ манай эрхэ байдалда кукурузын үндэр баян ургаса хүрядаг болохо зорилгоор дэмышэг ажал хүдэлмэри баһал үсэд нэтэрүүгээр ябуулагдаһан гээшэ. Эдэ бүгэдэ тухай «Агинская правда» газетэ өөрынгөө хуудаһануудта нэгэтэ бэшэ хөөрэһэн юм. Мүн газетын үнгэрһэн жэлнүүдэй һонинуудтай танилсажа байхада, тэрэнэй хуудаһануудта түсэб дээбаринуудай, социалис уялгануудай болзорһоо урид дүүргэгдэһэн тухай тоо томшогүй олон мэдээсэл болон элидхэлнүүд толилогдонхой.

Зүгөөр, 1985 ондо манай орондо хубилган шэнэдхэлгын бэелүүлэгдэжэ эхилхэдэ, манай нютагайхидшье эршон тойронхи ажабайдалаа шэнээр хаража, «үнэн», «худал» хоёрой илгаае тодорхойлдог болоо бшуу. Орон доторнай хубилган шэнэдхэлгын тэбхэр 5 жэлэй туршада бэелүүлэгдэжэ байбашье, ажабайдалаймнай үлүүсэ һайжарһаниинь харагданагүй. Гүрэнэй экономико аалин хэмжээгээр хүгжөөгдэнэ. Хүн зоной түрүүшын ээлжээндэ хэрэглэдэг эд бараан, эдеэ хоол элбэгжэнэгүй. Саахар, тоһон, мылэ, хубсаһа хунар тон ехээр хомордожо, бидэндэ тусхай талоноор хубаарилагдан худалдагдадаг болонхой. Муу, һандаржа, бутаржа, унаха туйлдаа хүрэһэн гэр байрада, 40—50 түхэриг хэмжээнэй тэдхэмжэ абаад, арай ёохон ажаһуудаг эрхэтэд Агын таладашье бии. Дээрэһээ, үндэр тушаалтын захиралтаар хүниие хэһээлгын, мүн тэрээндэ энэрхыгээр хандалгын бэелүүлэгдэдэг үедэ бидэ эдэ бүгэдые зүрхэ сэдьхэлээрээ, һэшхэлээрээ мэдэрхэ аргагүй байгаабди.

Манай ороной, тэрэ тоодо манай нютагай хүн зоной иимэ бэрхэшээлтэй байдалда ороод байхада, округой газетын хүдэлмэрилэгшэдэй, мүн ниитэ бэшэгшэдэйнь харюусалга хэзээ хэзээнэйхиһээ эрид дээшэлхэ ёһотой гэжэ журналистнууд болон редакциин бүхы хүдэлмэрилэгшэд зүбөөр ойлгонхой. Тиимэһээл, газетэ ажабайдалдамнай бии байһан дутуу дунданууды элирүүлхые, ядаһан тулиһан зондо ту-[...]

[...] Б. ГАРМ[...]

ТАСС: ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

НОВОСИБИРСК. Совет кооперативна худалдаа наймаанай институтдай студентнүүд В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ прибор бүтээлгын нютагай заводой столовын хүндэмүүшэ эзэ-[...]дьнь болонхой. Предприятиин баталгаада, хэлсээн ёһоор, ниитын эдеэ хоолой эрхэдүүлэгшэ инженернүүд - технологууд [illegible] хоолой зүйлнүүдые торооха хүргэжэ бүхы [illegible] тэр заводой столоводо [illegible].

ТАШТАГОЛ (Кемеровско область). Гоё һайхан байгаалинь түлөө Сибириин Швейцари гэжэ үсөөн бэшэ ушарта нэрлэдэг хадата Шоридо национальна парк байгуулагдаа юм. Энэ шэнэ [illegible] тойронхи [illegible] хүргэхэ [illegible] ажал ябуулха [illegible].

КЕМЕРОВО. Урда Кузбассай [...]

Поэт Шираб Нимбуевай түрэhөөр 80 жэлэй ойдо

«ДАЛИТА hАЙХАН ДУУНУУДАА ДАХИЖА ШАМДАА АСАРУУЖАМ!»

ДУУЛИМ БАЙГАЛАА МАГТАГША

дүүргээд, нам тээшэ эрьебэ.

— Зай, танилсая. Бишни Шираб Нимбуев гээшэб. Дуулаа hэн гүш?

— Дуулаа, дуулаа... «Октябрь» гэжэ шүлэгыетнай...

— Зай, зай,—гэжэ Шираб Нимбуевни ташаганаса энеэгээд, дэбтэрыем дахин иража, нэгэ шүлэгыем шэлэбэ. Тэрэмни «Гуурhан» гэжэ нэрэтэй hэн.—Энэ шүлэгшни яhала болохотой байна. Эндэ hуу. Буулгаад, намда орхи. Адресаа бэшээрэй. Энээниешни «Үнэндөө» гаргахабди.

...Редакциhаа гараад ябахадаа, ниидэhэн мэтэ хүхюунээр, хүнгэнөөр алхалhан би нэгэ мэдэхэдээ, «ногоон базаар» ерэшэнхэй, олон зоной дундуур хүлгэжэ, худхажа ябаа hэм.

Шираб Нимбуев... Табяад, жараад наhатай болоhон минии үетэн энэ хэрые хара багаhаа хойшо тон hайнаар мэдэхэ ёhотой. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр бултадаа Шираб Нимбуевай «Октябрь» гэhэн шүлэгые сээжэлдэжэ үндыhэн, тэнжэhэн байха.

Гени Ленинэй ухаанhаа
Гэрэлтэн түрөөш, Октябрь.
Эгээл hайхан саг үеын
Эхи табяаш, Октябрь,
Дэлбэрэн анха түрэхэдэш,
Дэлхэй голhоо дорьбоо hэн.

Орьёлhон агуу хүсэндэш
Океан өөрhөө бусалаа hэн.

Шираб Нимбуев мүнөө ябаа hаа, наядахи хабарайнгаа налгай hалхи угтажа, наядахи хабарайнгаа ургы сэсэгүүдые хараха байгаа. Үшөө залуушагаар, оройдоол жаран нэгэтэйдээ, наhанайнгаа амаралтын амта хүсэд үзэнгүйгөөр, үшөө олон шүлэгүүдээ бэшэнгүйгөөр нарата дэлхэйhээ мордоhониинь халаглан шаналмаар...

Шираб Нимбуевич Нимбуев 1910 ондо Яруунын аймагай Маарагта нютагта түрэhэн юм. 1931 онhоо хойшо шүлэг бэшэжэ эхилээ. «Шүлэгшын дуун», «Баяр», «Эрхые hуранхаар, бэрхые hура», «Ёлкын дэргэдэ», «Шэгшыхэн хүбүүн», «Зол жаргал тухай дуун», «Омогорхол», «Сэдьхэлэй дуун» «Зоригтой хоёр», «Тархайн хүбүүн Зархай» «Халаахай», «Хүхюун Зархай», «Хүнэй нүхэр» гэhэн болон бусад номуудынь үргэн олон уншагшадта мэдээжэ болонхой юм.

Үшөө 1936 ондо бэшэhэн «Октябрь» гэжэ шүлэг тухайнь дээрэ дурдаа hэмди. Тиихэдэ Шираб Нимбуев гээшэмнай бага балшар үетэндэ арба гаран номуудые зорюулжа бэшэhэн юм. 1965 ондо хэблэгдэhэн «Тархайн хүбүүн Зархай» гэhэн номынь эндэ илангаяа hонирхолтой.

Гуша гаран, гушаад онуудай эхиндэ «Алсагар Мархай» гэhэн гаршаг «Буряад-Монголой үнэндэ» ехэл hайн hуурияа олонхой байгаа. Тиигээд 1950 гаран онуудта поэт Шираб Нимбуевай үүсхэлээр «Мархайн аша Тархай» гэhэн гаршаг бии болоhон юм. Шог ёгто зохёолнууд, шүлэгүүд, фельетонууд энэ гаршаг доро толилогдодог байгаа. hүүлдэнь Шираб Нимбуевич «Тархайн хүбүүн Зархай» гэhэн литературна геройе (нюур) бии болгоо hэн. Энэ героймнай илангаяа бага, эдир үетэнэй нүхэр, тэдэниие адаглажа хаража ябадаг ханинь болоно бшуу.

Мэхэтэйхэн харасатай,
Мэшээhэн шарайтай,
Зантагархан тархитай,
Зарпагархан аматай,
Залуухан, хүхюухэн
Зархай гээшэб.
Үльгэр соохоо
Үхинэй ерэнхэйб...

Шираб Нимбуев бага, эдир үетэндэ зорюулжа ямар олон үльгэр, онтохо бэшээ гээшэб! Жэшээлхэдэ, «Тархайн хүбүүн Зархай», «Үhөөгөө абаhан үншэн хүбүүн», «Зоригтой хоёр», «Бэе бэеhээ айгаашад», «Сурхай», «hайрхуу алдаhан», «Элжэгэн хатан», «Хара hанаатын хара үхэл», «Сэсэн шандаган», «Зүгы таршаа хоёр», «Залхуу хүбүүн», «Аймшагтай арсалан, аргатай шандаган», «hарьhан эрбээхэй» гэhэн болон бусад үльгэрнүүдынь бага балшар үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо үүргэ дүүргэhэн байха...

Үшөө 1940 ондо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай урда тээ, Шираб Нимбуевай бэшэhэн «Сэдьхэлэй дуун» («Байгалай эрьеhээ») гэжэ поэмэ тэрэнэй эрхим зохёолнуудай нэгэн болоно.

Тиихэ үедэ Байгал далай арюун сэбэр, аршаан мэтэ уhатай байгаа. Алдарта далайе бузарааhан элдэб комбинадууд, заводуудай үшөө бариг-даагүй байhан үе. Буряадай бэлигтэнэй, искусство болон уран зохёолой түлөөлэгшэдэй Москва ошожо, түрүүшынгээ декадада хабаадаhан жабхалан hайхан үе hэн.

Дэлхэйн зэндэмэни Байгал тухай бэшээгүй, магтан дуулаагүй шүлэгшэниие, зохёолшониие Буряад орон дотор, Эрхүүгэй, Шэтын областьнуудташье олохонь бэрхэтэй хаш. «Омолиин боошхоор» гаталуулhан алдарта Байгал, Буряад ороной нангин далайда ёhотойл магтаал үргэhэн шүлэгшэдэй нэгэн, «Байгалай дуушан» гэжэ тэрэ үедөө суурхаhан Шираб Нимбуевай уран бэлиг энэ поэмэ соо ялас гэжэ харагдаа hэн.

Эндэ гурбан зүйл тодорон гарана. Нэгэдэхеэр, поэт Шираб Нимбуев Байгал далайе, тэрэнэй үзэсхэлэн байгаалиие зураглан харуулхадаа, пейзажна уянгын ёhото эзэн байhанаа эли тодоор гэршэлээ. Хоёрдохёор, Байгалай дүрбэн hалхинай хүүен эшхэрдэгтэл адляар сэдьхэл зүрхэеэ хүдэлгэн, солгёон мүрнүүдээр мэдэрэл бодолоо уншагшадта хүргэнэ. Гурбадахяар, түрэл буряад арадайнгаа уг гарбал, ёhо гурим, хуби заяан тухай философско мүрнүүдые урдахуулан гаргана.

Гушаад, дүшөөд, табяад онуудай шүлэгшэд юумэн гээшые миин лэ газаа талаhаань зураглаад, бахархан, омогорхон бэшэдэг байгаа гэhэн тобшолол манай шүүмжэлэгшэд, уран зохёол шэнжэлэгшэд хэхэ дуратай юм. Зүгөөр Шираб Нимбуевай «Сэдьхэлэй дуун» гэhэн поэмэ уян налархай, уран хүбшэргэй утаhатай, уужам дэлгэр буряад сэдьхэлэй хонгёо дуун болоно. Омог мэдэрэлэй, нарин аад, хүнэй хэлээр хэлэшэгүй, гараар баришагүй уян мэдэрэл сэдьхэл зүрхэнэй долгиной сэсэрдэhэн энэ поэмэ соо халима дүүрэнээр оронхой. Байгал далайе Шираб Нимбуев уранаар, нюдэндэ харагдамаар зураглана:

Огторгойдол хүхэрнэ,
Сэгээн үнгөөр гэрэлтэн.
Зэрэлгээндэл мэлмэрнэ,
Дүмүүхэнээр долгитон.
Алтан үнгөөр гоёоно,
Наранай туяа шарайень.
Аалин hэбшээн үлеэнэ,
hэрюухэн сэлгеэн нюргыень.

Байгалай арюун hайхан зураг бидэнэй урда дэлгэгдэжэ, иимэ нангин зэндэмэнитэй, иимэ үзэсхэлэн далайтай буряад арадай байhаниинь — омогорхол баяр түрүүлнэ. Эндэ поэт Шираб Нимбуев юрын шэнги аад, тоб гэмэхэн, хүгжэм аялгата мүрнүүдээр алдарта далайнгаа зурагые уранаар зурана бэшэ аал?

hанжан байна найгалзан,
Хабсагайн шарай уhан соонь.
hэмжэн үүлэн сайбалзан,
Зөөнэ гүнзэгы сүнхэг соонь!

Теэд Байгал далай хүн мэтэ ходол аалин номгон бэшэ даа. Домогто ороhон Баргажан, Сарма, Хүлтүүг болон бусад hалхинуудай шуухиран буухада, сэнхир хүхэ долгидоо мушхаруулан, омог баяраар гү, али удаанай шэбшэhэн бодолоор, үнинэй дарагдаhан уур сухалаар хүлгэжэ, орьёлжо эхилдэг. Иимэл сагыень поэт үнэншэмэ тодоор, шэхэндэ дуулдамаар, нюдэндэ эрбэлзэмээр зураглана.

hалхин гэнтэ хүүебэ,
Газар дороhоо гараhандал.
hайхан далай шааяба,
Мэгдэжэ ехээр сошоhондол.
Мянган долгид мухарина,
Хойно хойноhоо субалдан.
Мушхаралдан сухарина,
Эрьеэ ёбороод урбалдан.

Аяар тиихэдэ, табин жэлэй саана, Байгал далайн хуби заяан тухай дуулаhан поэдэй габьяа эндэ угаа ехэ. Тэрэ 1940 оной нажарай намжаа hайхан сагта номин Байгалай эрьедэ зогсоhон шүлэгшын нюдэд холые харанхай, ерээдүй тухай сэдьхэлынь зобонхой:

Халаг, таадаг, мэдэдэг hайб
Юунэй тухай дуулаhыеш,
Ходо нэбтэ харадаг hайб
Гүнзэгы соохи нюусыеш.

Теэд мүнөө Байгал далаймнай ямар байнаб даа? Бузарлагдажа хорлогдожо байна. Энээниие хамгаалха талаар ямар олон үгэ гаранаб даа, ямар ехэ хөөрэлдөөнүүд болоноб даа, ямар гүнзэгы удхатай статьянууд бэшэгдэнэб даа! Теэд үнэн дээрээ Байгалые хамгаалха талаар тиимэ хэгдэшэhэн юумэн үгыл шахуу. Үнөөхил Байгалай, Сэлэнгын комбинадууд хүдэлhөөр, Улаан-Үдэ хотын фабрика, заводууд хоротой шаратай уhаяа Сэлэнгэ руу эюулhээр...

Халаг, далай амиды hайш,
Хурдан буряад хэлэтэй hайш! —

гэжэ Шираб Нимбуев табин жэлэй саана асуухадаа, хүсэхэдөө, Байгалай аюулта ерээдүйе хараха зуураа, эрьедэнь ажаhуухан буряад арад зоной уг гарбал, ёhо заншал ёhо гурим тухай бодолгото болоно.

Ямар нэрэтэй буряадай
Намда нэрэ үгэhыень,
Ямар нэрэтэй буряадай
Шамда магтаал татаhыень,
Гэрэйнгээ үүдэ урагшань
Харуулдаг заншал юун дээрэhээ
Гараhан ерэhэн түүхыень,
Эмээлэй бүүргэ урагшань
Табидаг заншал юун дээрэhээ

гараhан ерэhэн тухайень поэт сэдьхэл зүрхэнhөө hонирхон асуухадаа, Байгал далайн хуби заяан буряад арадтай сэхэ холбоотойень онсолон тэмдэглэнэ.

Энэ поэмэ уншажа hуухада үзэсхэлэн hайхан байгаалиие уран гоёор зураглажа шадаhан, философско бодолоор хүлгэhэн, буряад арадайнгаа хуби заяанда hанаагаа зобоhон, огсом граждан аялгата дуушанай — Шираб Нимбуевай образ манай урда тобойжо гарана.

Зүб даа. Шираб Нимбуев олон зохёол бэшээ, үшөөшье hайхан бүтээлнүүдээр уншагшадаа баясуулха байгаа. Теэд яахаб?

Тиибэшье «Сэдьхэлэй дуун» гэhэн огсом солгёон, гүн бодолтой, уян зулгы поэмээ буряад уран зохёолой алтан жасада оруулhан поэт Шираб Нимбуевич Нимбуевые «Дуулим Байгалай дуушан» гэжэ нэрлэхэ дүүрэн эрхэтэйбди.

Георгий ДАШАБЫЛОВ.

Шираб НИМБУЕВ

СЭДЬХЭЛЭЙ ДУУН

БАЙГАЛАЙ ЭРЬЕhЭЭ

1

Огторгойдол хүхэрнэ,
Сэгээн үнгөөр гэрэлтэн.
Зэрэлгээндэл мэлмэрнэ,
Дүмүүхэнээр долгитон.

Алтан үнгөөр гоёоно,
Наранай туяа шарайень.
Аалин hэбшээн үлеэнэ,
hэрюухэн сэлгеэн нюргыень.

hанжан байна найгалзан,
Хабсагайн шарай уhан соонь,
hэмжэн үүлэн сайбалзан,
Зөөнэ гүнзэгы сүнхэг соонь.

Байсын боорёор зүбшана
Гүбшуур тэлэhэн загаhашан,
Байха газар зүбшэнэ.
Түрүүн ябана газаршань.

Болдируутан сэнхиинэ
Уулад нүгөө эрьеэрнь.
Дабхаряатан униина
Үүлэд тэдээн дээгүүрнь.

Шубууд дээрэм үймэнэ,
Намай гайхан ерэhэндэл.
Шууян дуулан хүлгэнэ,
Шуурга эүгнэн урихандал...

2

hалхин гэнтэ хүүебэ,
Газар дороhоо гараhандал.
hайхан далай шааяба,
Мэгдэжэ ехээр сошоhондол.

Мянган долгид мухарина,
Хойно хойноhоо субалдан.
Мушхаралдан сухарина.
Эрьеэ ёбороод, урбалдан.

Катер ябана долгиндо
Үлгыдүүлэн, hэжүүлэн.
Утааниинь ошоно hалхинда
Дорюун хүсөөр шэдүүлэн.

Улам улам шангарна
Уhан далайн шааяниинь.
Хүсэ нэмэн дошхорно
Хүбшэ тайгын хүүеэниинь...

3.

Далай, шинии hүртэй дуун —
Угаа арюун, дорюун дуун...
Золтой хүбүүн минии дуун —
Одоо сагайм сарюун дуун...

Халаг, таадаг, мэдэдэг hайб
Юунэй тухай дуулаhыеш,
Ходо нэбтэ харадаг hайб
Гүнзэгы соохи нюусыеш.

hаруул сагаан үнгэтэй
Үүлэн тухай дуулана гүш!
hайхан сахюур дэнзэтэй
Саян тухай дуулана гү!

Үни нюдөө анинхай
Мүшэд тухай дуулана гүш!
hүни шамтай даданхай
hара тухай дуулана гү!

Туяа гэрэл татанхай
Оронойм тухай дуулана гүш!
Заяа золоо олонхой
Арадайм тухай дуулана гү!

4.

Эй, дуула, дуула, дуулалза...
Дуугаа дуунтайш холбоном.
Шааяа, шааяа шааялза...

Шамтай сугтаа дууланам!
Үбгэ абанарайм нэрэнүүдынь
Шинии нэрэтэй холбоотой.

Үльгэр, онтохо, дуунуудынь
Шинии солотой гагнаатай.
Халаг, далай амиды hайш,
Хурдан буряад хэлэтэй hайш

Баяраа шамдаа хэлэхэ hэм,
Буряадай түүхэ hураха hэм;

Хоридой, булгад... эхирэдэй
Түрэhэн үдэhэн түүхыень,
Зэбэтэй годлёор тэдэнүүдэй
Ороноо яажа сахиhыень;

Ямар нэрэтэй буряадай
Шамда нэрэ үгэhыень,
Ямар нэрэтэй буряадай
Шамда магтаал татаhыень;

Гэрэйнгээ үүдэ урагшань
Харуулдаг заншал юун дээрэhээ
Гараhан ерэhэн түүхыень;
Эмээлэй бүүргэ урагшань
Табидаг заншал юун дээрэhээ
Гараhан ерэhэн тухайень;

Галзуу сатрапай арадыем
Буугаа тодхон занаhыень,
«Газарай нюурhаа таниие
Аршахам»,— гэhэн тухайень...

5.

Халаг, шамда хэлэхэ hэм,
Халан түүрээн дуулаха hэм,
Хонон-үнжэн унтангүй,
Хонгёо лимбээ табингүй:

Ород, татар... буряадай
Түрэл болоhон тухайдань,
Одоо сагай буряадай
Золоо олоhон тухайдань;

Арюун hайхан дуунуудаа
Москва абаашаhан тухайдань,

Агууехэ парткдаа
Магтаал татаhан тухайдань;

Манай баатар үринэрэй
Далитай болоhон тухайдань,
Манан сэгээн тэнгэреэр
Харгы татаhан тухайдань...

Дэмы гэмшээд яахамниб...
Дуугаа шангаан эршэлнэм.
Дэмы юундэ байхамниб...
Дабаан оедоо гэшхэлнэм.

6.

Дошхон шуурган хашхарна,
Намайе айhай гэhэндэл.
Далайн долгид собхорно.

Ниидэшэхээ байhандал.
Үүлэд тэшхэн гүйлдэнэ.

Угаа ехээр айhандал.
Хүhад гүрбэн гүйбана.

Хобхоршохоёо байhандал.
Хүйтэн далай шааяна,

Сэдьхэлыем баясуулан.
Хүбшэ тайга хүүенэ,

Шүлэг дууем баяжуулан
Угаа үндэр мундаргад
Урдам байна, айнагүйб.

Шэдхэ буртаг hандарган
Жүдхэн ябанаб, байнагүйб.

Хүлөө алдан найгангүй,
Лабаар гэшхэн алханам.
Хонгёо дуугаа табингүй,
Улам шангаан эршэлнэм.
Дуун түрэдэг баярhаа,
Дуун түрэдэг гунигhаа.
Бахархажа дуулаhан дуум—
Баяр соохоо түрэhэн дуун.

Түрэл буряад арадайнгаа
Мүнхэ нара хараhандань,
Гэрэл татаhан замайнгаа
Уужам дунда ороhондонь;

hүниин хэсүү харанхые
Дабан гаран ерэhэндэнь,
hүлдынгөө арюун түгые
Дээрэ үргэн ерэhэндэнь;

Аша гушынгаа саашадаа
Жаргахы мэдэhэндэнь,
Арюун нангин түгайнгаа
Мүнхэрхые мэдэhэндэнь —
Минии сэдьхэл баяртай,
Минии наhан жаргалтай,
Минии харгы гэрэлтэй...
Дабаан оедоо гэшхэлнэм,
Дуугаа үшөөл эршэлнэм.
Арюун сэлмэг тэнгэриингээ
Гэрэлтэн сэнхин байхадань,
Агуу уужам оронойнгоо
Тулаан зэнхын байхадань;
Үндэр орьёл уулануудай

Толорон хүхэрэн байхадань,
Үргэн сэгээн мүрэнүүдэй
Делгитэн мэлмэрэн байхадань;
Олон үндэhэтэн арадуудай
Аханар, дүүнэр байхадань,
Ошотой, хүсэтэй дуунуудайнь

Ниилэн үерлэн байхадань—
Минии сэдьхэл гэрэлтэй,
Минии сэдьхэл баяртай,
Минии наhан жаргалтай...

Дабаан оедоо гэшхэлнэм,
Дуугаа үшөөл эршэлнэм.

7.

Манай холын абанар,
Манай холын эжынэр,

Үльгэр дуулаhан поэдүүд,—
Үнгэрэн сагай мэргэшүүд!
Мүнхэ hайхан нойроймгоо
Дундуур наашаа харагты.

Мүнхэ hайхан нойройнгоо
Дундуур дууем шагнагты!
Аша гушатнай байhандаа
Минии омог хизааргүй,

Аша гушатнай байhандаа
Минии баяр хэмжээгүй,
Танай түрэл орондотнай
Наран гараал! Харагты!
Танай аша гушанартнай
Золоо олоол! Баясагты!

Үнэн бэеэ олонхой
hанаhан hанал хүсэлтнай,
Үнэр баян болонхой
Омог аша гушанартнай.

Уула хада урбуулма
Хүсэ шэди олонхой,
Омог баяр түрүүлмэ
Эрдэм соёл олонхой.

Байгал далайн долгилсо
Дуулама басагад үдэнхэй,
Бархан уулын хүдэлсэ
Дуулама хүбүүд түрэнхэй.

Мянга түмэн эрдэмтэн
Жаргаан ябанал! Харагты!
Мянга түмэн зоригтон
Дуулан ябанал! Шагнагты!

Үльгэр, домог, дуунуудтнай
Сая дахин дабтагдан.

Үе дамжан ерэнхэй,
Угаа мэргэн хүнүүдэй
Уран хэлээр мүлигдэн,
Үнгэ гэрэл оронхой...

Гэрэлтэ мүнхэ дурасхал
Таанарта хүсэн дууланам,
Нарата hайхан гүн жаргал
Ашанарта юрөөн дууланам.

Сэгээн Байгал далайнгаа
Эрье дээрэhээнь дууланам,
Гэгээн Буряад дайдынгаа
Альган дээрэhээнь дууланам.

Энэ дуунайм галнуудынь
Хэзээ мүнхэ бадаруужан,
Энэ дууем саашадань
Манай ашанар залгуужан,
Байhан сагтаа тааруулан
Шэнэ гэрэлээр шэмүүжэн,
Айл аймагаа дамжуулан
Үеын үедэ дуулуужан!

8.

Далай, далай, баяртай!..
Дахижа шамдаа ерүүжэм,
Далита hайхан дуунуудаа
Дахижа шамдаа асаруужам!

1940 он.

БУРЯАДТАА СУУРХАЖАЛ ЯБАА

Манай аха нүхэр Шираб Нимбуевич Нимбуев хадаа оюун бэлигтэй, хурса хурдан хүн ябаhан юм.

Шираб хадаа бага балшар наhанhаа Эгэтын дасанда үгтэжэ, монгол, түбэд ном үзэдэг, тэндэ арба шахуу жэл байжа, шажанай гурим, заабаринуудые мэдэдэг болоо hэн ха. Дасанhаа болюулжа, Эгэтын hургуулида зүб замда оруулха талаар, тэрэ hургуулиие 20 гаран онуудаар эрхилжэ байгаа багша Жалсан Жапович Жабон бага бэшэ оролдолго гаргаhан байха. Хожомшог наhатай болоhон хойноо шэнэ сагай совет hургуулида hуража, хожомынь 30-аад оной эхеэр рабфакта hуралсалаа үргэлжэлүүлжэ, дунда hургуулитай болоо бэлэй. Дүшөөд онуудта, Монголдо, ехэнхидээ Алтан-Булагта манай совет консульстводо оршуулагшаар ажаллаха зуураа монгол хэлэндэ нилээд бэрхэ болоhон юм. Тиигэжэ түгэдөөр, монголоор hаадгүй уншадаг хүн ябаа бшуу. Монгол хэлэ hайнаар шудалhан тула Шираб Нимбуевич Нимбуев монгол уран зохёолшо Ч. Лодойдамбын «Тунгалаг Тамир» гэжэ романиие шадамараар оршуулаа.

Жараад онуудта би армиhаа табигдажа ерээд байхадаа Шираб Нимбуевтай ходо уулзадаг, хөөрэлдэдэг hэм. Хоёр янзын үзэл суртал үзэhэн хүн гээшэб гэдэг hэн. Нэгэ талаhаа, Буддын шажанай, хоёрдохёор, марксизм-ленинизмын hургаалтай танил болоhон байнаб. Тэрэ Буряад орон соогоо мэдээжэ поэт боложо шадаhан, «Буряад-Монголой үнэн» газетын бараг журналист алдартай, коммунистын нэрэ дээрэ үргэhэн хэбээрээ наhа бараhан юм.

Митэб ДУГАРОВ,
1940 онhоо КПСС-эй гэшүүн.

...дээрэ: (Зүүн гарhаа) Цыремпил [...] (Сэлэнгэ), Цырен-Дондок Хама[...] ([...]), Александр Жамбалдоржиев ([...]), Ким Раднаев (Зэдэ), Зэгбэ Гом[...] (Мухар-Шэбэр) гэгшэд ахамад поэдэйнгээ ажаглалта, hанамжануудые анхаралтайгаар шагнана.

ЛЕОНТИЙ ХАЙДУРОВАЙ фото.

Фото-зураг Ш. Н. Нимбуевай архивhаа абтаба.

[...]ИЛТЭ ЕХЭТЭЙ РЕДАКТОР hЭН

[...]ган, жараад онуудай [...]гайнгаа hургуулида [...] ябаха хаhадаа эхин түрүүшын шүлэгүүдые бэшэ[...]hан байгаабди. Тэрэ [Бу]ряад-Монголой үнэн» [...] үе-үе болоод лэ га[...] «Уран зохёолой [...] бидэниие илангаяа [...] бэлэй. Мэдээжэ [...] эхилэн бэшэгшэдэй шэ[...] рассказуудые тэн[...] уншажа, бэ[...] hонирхол бадараа[...] hэн.

[...] үедэ газетын редак[...] болон литерату[...] поэт Шираб Нимбуев [...] ажалмэрилдэг тула ре[...] ороhон гол түлэб шү[...] зохёолнуудай шэнжэлэл [...] бэшэжэ, эхи[...] ябаhан бидэнэр[...] заабари зүбшэл[...] hэн. Тэрэ үеын [Буряад]-Монголой үнэнэй» нэ[...] гаргагдаhан ээл[...] «Уран зохёолой хууда[...] олохон шүлэгшэдэй зо[...] Шираб Нимбуев шэнжэлhэн байжа, «Унтаана моришон» гэжэ долоон бадагтай, ута мүрнүүдтэй минии шүлэгэй үгын бүридэл, үйлынь ябасые, удхынь «улаан утаhые» дэлгэрэнгыгээр дэлбэлэн харуулhан байгаа. hүүлэй hүүлдэ поэт тэрээхэн шүлэгэй эдир авторай хожомоо бэшэлгынгээ онол арганудые нарижуулха байhандань найдажа байhанаа элирхэйлээ бэлэй.

Жараад онуудhаа Ш. Н. Нимбуев поэзиин талаар Буряадай номой хэблэлэй редактораар томилогдоод байхадааша, «Буряад үнэн» газетынгээ редакцитай холбоо барисаагаа таhалдуулаагүй hэн. Тиигэжэ уран зурааша Филипп Ильич Балдаевтай хамта үдэр үдэрэй темэдэ республикын ажабайдалай дутагдалта зүйлнүүд тухай, жэшээлхэдэ, тарилга, хуряалгын гү, али үбэлжэлгын хаhада муу бэлэдхэлэй хойшолонгууд тухай, хомхой хобдог зон тухай, аралжаа наймаашад, архинша, тамхиншад тухай зурагуудай удха зохёожо, ульгам хурса шүлэгүүдтэйгээр газетэдэ толилуулдаг hэн. Тиихэдээ хоюуланайнгаа нэрэ «Фиб, Шиб» гээд табидаг бэлэй.

Номой хэблэлэй поэзиин редактораар хүдэлмэрилжэ байхадаа, гараха номуудай авторнуудта адли тэгшэ эрилтэтэйгээр хандадаг зантай hэн. «Хээрын сэсэгүүд» гэжэ шүлэгүүдэйнгээ түрүүшын согсолбориие Шираб Нимбуевич Нимбуевай харгалзалга доро hайсахан лэ «hамнажа», «тармажа» гаргаа агша бэлэйб. Ахамад поэднай буряад шүлэг бэшэлгын али бүхы арга боломжонуудые хэрэглэжэ, сэдьхэл бодолоо шэбшэмэл мүрнүүд соо гүйсэдөөр гаргахые баадхадаг бэлэй. Тиихэдээ илангаяа шүлэгэй толгой холбуулга, доторой сохилтонуудые гэхэ мэтын зүйлнүүдтэ тогтожо, зохёол уншахада абтасатай ульгам, аялга хүгжэмтэй байха талада анхарал хандуулдаг hэн.

Б. ЖАНЧИПОВ.

ТАСС ХИЛЫН САААНАhАА

элшэн сайд Джордж Кеннан тэмдэглэнэ. М. С. Горбачевой бэелүүлжэ байдаг политика «ородуудай хэрэгүүдтэ шухала удха шанартай эрхэ нүхэсэл зандаа үлэхэ юм» гэжэ американецууд найдаха ёhотой гээд тэрэ Эй-би-си гэдэг телекомпанида интервью үгэхэдөө мэдүүлээ.

ХОЛБООТО ШТАДУУДТАШЬЕ ЕХЭ УДХА ШАНАРТАЙ

НЬЮ-ЙОРК. Советскэ Союзда боложо байhан хубилалтануудай амжалта Холбоото Штадуудташье ехэ удха шанартай юм гэжэ Принстонскэ университедэй дэргэдэхи Холын хараата уласхоорондын шэнжэлгэнүүдэй институдай директор, урдань США-hаа СССР-тэ байhан элшэн сайд Джордж Кеннан тэмдэглэнэ. М. С. Горбачевой бэелүүлжэ байдаг политика «ородуудай хэрэгүүдтэ шухала удха шанартай эрхэ нүхэсэл зандаа үлэхэ юм» гэжэ американецууд найдаха ёhотой гээд тэрэ Эй-би-си гэдэг телекомпанида интервью үгэхэдөө мэдүүлээ.

hүүлэй үедэ Советскэ Союзда боложо байhан үйлэ хэрэгүүд «онсо шухала» байна гэжэ манай оронуудай хоорондо дипломатическа харилсаанай тогтоогдоhон сагhаа хойшо Советскэ Союз тушаа бэелүүлэгдэдэг американ политикада хабаатай нэрэ хүндэтэй советолог тэмдэглэнэ. Табан жэлэй урда тээ СССР демократи үргэдхэлгын замаар иимэ хурдан түргэнөөр дабшаха юм гэжэ хүн зон этигэхэгүй байгаа. «Гэбэшье энэмнай бодото дээрээ бэелүүлэгдээ», — гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэрэнэй хэлэhэнэй ёhоор, хэрбээ тэсэбэритэйгээр ажалаа ябуулбал, яhала удаан саг соо энэ орондо асари ехэ хубилалтанууд бэелүүлэгдэхэдээ болохо байна гэhэн үндэhэ баримтанууд хэгдэнэ».

РЕСПУБЛИКЫН НЭРЫЕ ХУБИЛГАХА ТУХАЙ

ПРАГА. Чехословакиин хуули гаргадаг дээдын органуудай хүтэлбэрилхы зургаанууд — ЧСФР-эй Федеральна суглаанай, Чехиин Национальна Соведэй ба Словакиин Национальна Соведэй президиумүүд гарагай гурбанда болоhон хамтын заседани дээрэ Республикын нэрые хубилгаха тухай Хуулиин проектые хараба.

Гүрэнэй мүнөөнэй нэрэ үтүүлхэдэ хүшэр байна, тэрэниие хубилгахаар дурадхагдана гэжэ заседанида хабаадагшад тоолоно гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ. «Чехиин ба Словакиин Федеративна Республика» гээд нэрлэхэдэ, эгээл таарамжатай гэжэ тэдэнэр тоолоно. Хуули гаргалгын дээдын зургаануудай комитедүүдэй болохоёо байгаа заседаниинууд дээрэ, удаань парламентын сесси дээрэ энэ дурадхал зүбшэн хэлсэгдэхэ юм гэhэн шиидхэбэри баталагдан абтаа.

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫЕ hАЙШААНА

БРЮССЕЛЬ. «Юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудай хүн зоной дунда асуулта хэхэдэ, 80 гаран процентынь СССР-тэ бэелүүлэгдэдэг хубилган шэнэдхэлгын хэрэгүүдые дэмжэжэ байhан тухайдаа мэдүүлээ. Баруун Европын оронуудай хүн зоной табанай дүрбэн хубинь СССР-эй Президентын ажал ябуулгые hайшааба. 12 гүрэнэй политическэ ба экономическа харилсаанай талаар хэгдэhэн алхамуудые hайшааха зуураа, Зүүн Европын оронуудта боложо байhан эдэ бүхы үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадаха хүсэлэнтэйшүүл улам олошорно гэжэ хүн зоной дунда үнгэргэгдэhэн асуултын дүнгүүдые толилhон Европын эмхинүүдэй комиссиин «Евробарометр» гэдэг бюллетень соо тэмдэглэгдэнэ. Хубилган шэнэдхэлгые дэмжэжэ байhан «юрэнхы дэлгүүрэй» оронуудай хүн зониие нэгэдүүлгын асуудалда хэншье хайша хэрэгээр хандахагүй байна гэжэ арад зоной дунда тараагдаhан баримтанууд элирхэйлэн харуулба.

ТЭМСЭЛ УЛАМ ШАНГАДАНА

СОФИ. Политическэ тэмсэл улам шангадажа байна. Элдэб партинуудай болон хүдэлөөнүүдэй хоорондохи хёмороо зүришэлдөөнүүд улам дэбэргэгдэнэ. Үүргэ нүлөөгөө дээшэлүүлхын түлөө тэмсэл нэгэ нэгэеэ хардалга гүрдэлгын, абаха танаггүйгөөр муушалалгын шэнжэтэй болоно. Тиигэжэ сэдьхэл бодолой талаар ёhотойл дайн дажар болоно бшуу. Эдэ бүгэдэ огто хэрэггүй юм гэжэ НРБ-гэй президент Петр Младеновэй канцеляриин эндэ тараагдаhан мэдээсэл соо хэлэгдэнэ. НРБ-дэ парламентын hунгалтын июнь hарада болохоёо байhан дээрэhээ президент ороной ниитын-политическэ хүсэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй апрелиин 6-да, 9-дэ зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэхэдээ, энэ ушарта сэгнэлтэ үгөө.

ТОЛИ

АФГАНИСТАНАЙ хүршэ оршодог Пакистанhаа хада уулануудай ташалангаар зурыhан зүргөөр тэмээн жэн үдэр hүнигүй hубаридаг hэн. Ой модоной шэдхэ шэрэнги соо хороhон душманууд буу зэбсэгhээ гадна эдеэ хоолоор таhалгаряагүй хангагдажа байгаа. Тэмээн жэнгэй гарадаг зүргэ дээрэ минэнүүдые нюусаар табиха гэhэн ээлжээтэ даабари нэгэтэ абтаба. Даабари дүүргэхэ дайшалхы бүлэгэй бүридэлдэ сэрэгшэ Мантыков ороолсоо hэн.

Боро хараанай буумсаар, сэрэгшэд замдаа гараба. Уулын ташаланда хүрэхэдэнь, нюдэ хадхама харанхы болошобо. Модо бургааhан соогуур сэрэгшэд хойно хойноhоо аалиханаар алхална. Тойроод хон-жэн, гансал hулахан hэбшээн набша намаа hаршагануулна. Сэрэгшэ Мантыков нюдөө хурсадхан, харанхы руу гэтэхэ зуураа hонороор шагнаархана. Иимэ даабарида хүбүүн түрүүшынхиеэ гараа бэшэ. Тиигэбэшье тэрэнэй зүрхэн шангаар сохилно. Үхэлтэ аюулда хүн дададаггүй ха юм. Сэдьхэлээ номгоруулха гэжэ сэрэгшэ Мантыков амяараа юумэн тухай бодомжолно. Тиихэдээ аюулаар дүүрэн энэ ой модонhоо аяар холо ошодог түрэhэн дайдаяа hанаандаа оруулба. Эжы аба хоёрынь, бусад түрэлхидынь, үетэн хүбүүд, басагад нюдэнэйнь урда элихэнээр харагдана. Энээнhээ уламжалан, хүбүүнэй зүрхэ

АЛДУУ ХЭХЭ ЭРХЭГҮЙ hЭН

сэдьхэл дулаахан долгёор халина...

Гавриил Мантыков Усть-Ордын автономито округой Боохоной аймагай Манькково нютагта түрэhэн юм. Хүбүүнэй эдир наhан Оhын аймагай Буряад-Енгүүд нютагта үнгэрhэн байна. Эндэ 1985 ондо дунда hургуули дүүргээд, жэлэй туршада Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо хүдэлмэрилөө hэн. Тиигээд 1986 оной майн 10-да сэрэгэй албанда татагдаhан юм. Түрүүшээр албаяа Москва шадар эхилбэ. Удаань, намар тээшээ, хүбүүнэй часть Дунда Ази руу абаашагдажа, тэндэhээ Афганистанай Герат провинци эльгээгдэhэн байгаа. Сэрэгшэ Мантыковай албаяа гарадаг сапёрно батальон дайшалхы олон операцинуудта саг үргэлжэ хабаададаг hэн.

hайхан бодолдо hамааршоод ябаhан хүбүүн урдахи сэрэгшэеэ гэнтэ мүргэжэрхибэ. Булта зогсонхой, hонороор шагнаархажа байба. Урдахи сэрэгшэ Мантыковай хамсыhаа татаад: «Хүрэжэ ерээбди»,— гэжэ шэбэнэбэ. Бүлэгэй ахалагшын заабаринуудые аалиханаар үгэхэ дуулдана. Хүбүүн үбдэг дээрээ hэхэржэ, ара нюрганhаа багахан хүрзэ абаад, зүргын шулуулиг нюруые малтажа эхилбэ. Энээнээ дүүргээд, бүhэдөө шагтагалжа ябаhан тулам сооhоо түхэрээн минэ абаад, нүхэн соогоо аргаахаhаар тодхоhоной hүүлдэ, дээрэhээнь шоройгоор булаба. Иигэжэ сэрэгшэд олон минэнүүдые тэмээн жэнгэй гараха зам дээрэ табяа hэн. Үнөөхил балай харанхы ой модон соогуураа манай сэрэгшэд дайсанда обёорогдонгүйгөөр бусаа hэн. Үүр хираалха хирээр сэрэгшэдэй ойн захада гарахада, хада уулын хабшалаар гэнтэ аргагүй шэнга абяан сууряатаба. Энэ хадаа Пакистанhаа ябаhан ээлжээтэ тэмээн жэн совет сэрэгшэдэй табиhан минэнүүд дээрэ тэhэрбэ ха юм. Шухала даабари эрхимээр дүүргэhэнэйнгээ түлөө бусадай дунда сэрэгшэ Мантыков «Дайшалхы габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаа hэн.

Хүбүүнэй хабаадалсаhан үшөө нэгэ байлдаан тухай тогтохо шухала.

Душманууд ой модон сооhоо үдэр, hүнишье, элдэб сагта hэмээхэнээр гаража, хүлеэгдээгүй добтолгонуудые хэдэг hэн. Мүнөө үдэшэндөө дайсан добтолходоо болохо гэhэн мэдээсэл абтаба. Тиимэhээ тэдэнэй ерэхэ замые хааха даабари сапёрнуудта үгтэжэ, сэрэгшэд ойн захаар ута газарта зурылгажа минэнүүдые табиба. Гадна ойн захадахи бургааhан соогуур олон минэ нюугдаба. Зүгөөр сапёрнууд дайсанда обёорогдошоhон байгаа. Гэнтэ сэрэгшэдэй дунда снарядууд тэhэржэ эхилээ hэн. Энэ үедэ модо бургааhанай саанаhаа душманууд харагдажа, добтолгодо оробо. Сапернууд сухариха баатай болоо. Бусадайнгаа саашалха үедэ сэрэгшэ Мантыков хонхор соо бэеэ нюугаад, дайсадые дүтэлүүлэнгүй буудажа байба. Манай сэрэгшэд hаадгүйгөөр бэеэ хуряаба. Хүбүүн бодоод, нүхэдэйнгөө хойноhоо шамдаба. Гүйжэ ябатарнь, ойронь гранат тэhэршэбэ. Сэрэгшын нюдэнэй урда сахилгаан гэл ялас гээд лэ, тэрэ мэдээгээ алдажархёо hэн.

Кандагарай госпитальдо шархатаhан сэрэгшэ дары оруулагдажа, аяар 6 хоног соо мэдээгүй хэбтээ hэн. Тэндээ ойро зуурa соо хэбтээд, Кабулай, Ташкентын, Киевэй госпитальнуудта 5 hарын турша соо аргалуулhан юм. Түрүүшын үдэрнүүдтэ хүндөөр шархатаhан сэрэгшын дүтынь нүхэр — Дамба Дымаев таhалгаряагүй хажуудань байлсаа. Эдэ хүбүүд сугтаа алба хэhэн юм. Дамба Дымаев Агын автономито округой Могойто нютагай хүбүүн.

—Мэдээгээ ороходом, ойромни Дамба нүхэрни hуугаа hэн,— гэжэ Гавриил Мантыков дурсана.— Тиигээд намайе минии нютагай буряад басаган-медсестра аргалhан юм гэжэ дуулгаа hэн. Тэрэ басаган хэн байгаа хаб гэжэ мүнөө болоходо бодомжолдог хүм. Хэзээб даа уулзажа, эрэлхэг буряад басагандаа доро дохин, hайн hайханиие хүргэдэг hэйб.

1987 оной октябрь соо Гавриил хүбүүн нютагаа бусажа, гэртэхинтэеэ уулзаа hэн. Амгалан мэндэ амжаhан мүнөө сагта үлбэртэhэн хүбүүгээ золгохо гээшэ эжы, абадань хэдышье хүшэр байгааб даа? Энээниие хүбүүн hайнаар ойлгодог, гэртэхидэйнгээ hанаа сэдьхэл заhаха гэжэ оролдодог hэн.

Афганистанда hая ошоод байхадаа, тэндэhээ эльгээhэн түрүүшынгээ бэшэг соо иигэжэ дуулгаhан юм: «Би албаяа Чехословакида гаража байнаб. Минии албанай хэрэг яhала урагшатай ябана. Тиимэhээ hанаагаа зобоhоной дэмы». Юундэ имагтал Чехословаки дурдааб гэбэл, иимэ байна. Ушар гэхэдэ, хүбүүнэй алба хэhэн часть «Пражска» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэтэй юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ энэ часть Прага хотые сүлөөлэлгэдэ хабаадалсаhан байна.

Энэ бэшэг абаад, эсэгэнь харюу соогоо иигэжэ мэдүүлээ hэн: «Шиниингээ аалин сүлөө газарта алба хэжэ байhанда сэдьхэлнай амгалан байна. Өөрөө мэдэнэш, хүршэ Афганистан орондо үхэлтэ үйлэ хэрэгүүд болоно ха юм даа. Тиишээ ябуулагдаагүйшни болоо гээшэ». Зүгөөр хүбүүнэйнгээ алба хэhэн үнэн газарые уданшьегүй мэдэхэ болоо hааб даа.

hүүлшынгээ байлдаанда эрэлхэгээр тэмсэhэнэйнгээ түлөө сэрэгшэ Мантыков Улаан Одоной орденоор тэмдэглэгдээ hэн. Дээрэ нэрлэгдэгшэ шагналнуудhаа гадна «СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 70 жэл» ба афган медальнуудаар шагнагданхай. Мүн «Интернационалист-сэрэгшэн» гэhэн тэмдэгтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэнхэй юм.

Интернационалист - сэрэгшэ, хоёрдохи бүлэгэй инвалид Гавриил Мантыков Буряадай багшанарай институдай түүхын факультедтэ hурадаг. Стул дээрэhээ аалиханаар бодожо, баруун гартаа тулгуур бариад, болгоомжотойгоор алхалhаар хүбүүн намайе үдэшөө hэн.

Д. ДАМБАЕВ.
Ж. ХАЛБАЗЫКОВАЙ фото.

Уншагшын hанамжа

РЕПЕРТУАРЫЕНЬ ХУБИЛГАМААР ХА

Бидэ хөөрхынхид hаяхан дуу, хатарай «Байгал» ансамблиин бэлиг шадабариие нютагтаа хаража баясаха золтой байбабди. Программань эхинhээ эсэс хүрэтэрөө ото дуугаар «харьялжа» гараа. Дундуурнь нэгэн-хоёр хатарай «хабшуулдашаhан» байгаа hаань, үшөөшье ойлгогдонгүй үнгэршэжэ магад hэн. Энэ ушарта дууннhаа хадуурхагүй байхадаа, яахашье аргагүй эли байба бшуу.

Ансамбль гээшэмнай hолонгын хүреэ мэтэ зүйл бүриин гоё hайхан үнгэ соо задаржа, бадаржа байха ёhотой гээшэ бэзэ?.. Түрүүлэн дуушан Сергей Ламожапов гаража, «Уулын саанаhаа» болон бусад дуунуудые гүйсэдхэжэ, сэдьхэл хүдэлгэбэ. Удаань Эльвира Ринчиндоржиева тайзан дээрэ бии боложо, «Урда уула», «Хададаал модониинь», мүн «Сэргэндээ байхадаа» гэhэн дуунуудые өөрын онсо маягаар дуулажа, харагшадые баясуулба. Альга ташалганай замхахагүйдэ, дахин гаража, «Наратай байхаhаа шүүдэрлэгшэ» гэhэн арадай дууе уянгатуулан матажа, олоной сэдьхэл ханааба.

Саашадаа бүхэроссин конкурснуудай дипломант Дарима Дугданова, мүн баhа республикын габьяата артист Аюша Данзанов болон бусад олон дуушад гаража, үндэhэн арадайнгаа жэнхэни аялгануудые жэрьюулбэ. Д. Дугдановагай репертуар соо монгол арадай, мүн япон дуунууд оруулагданхай байхадаа, концертын программые баяжуулхы шэнжэтэй байба.

Энэ үдэшэ А. Андреевэй, Г. Дашапыловай, Ю. Ирдынеевэй, Вл. Пантаевай, Ч. Павловай, Н. Дамирановай аялганууд ханхинаба.

Дээрэ «зүйл бүриин үнгэ» тухай үг-маг гэhэн хадаа саашань тэрээхэн бодолоо үргэлжэлүүлхэдэ иимэ. **Репертуар соо шог ёгто шүлэгүүд, үгүүлэлнүүд, баснинууд зарим газартань хурса хурдан оньhон хошоо үгэнүүдые хабшуулhан найруулганууд болон үндэhэн хатарhаа гадна бусад ород уласай хатарые оруулhан байгаа hаа, ёhотойл ансамбль болон задарха байгаа гээд hанагдана.**

Хэнэйшье мэдэhээр аяга сай — эдеэнэй дээжэ, аялга дуун — сэдьхэлэй тэжээл! Зүгөөр гансa сайгаар хүндэ ямба дүүрэдэг бэшэ бшуу. Эндэ иигэжэ нютагай зоной hанамжа ниитэлэгдэбэ гээшэ.

«Байгал» ансамбль үнэндөө гүн удхатай нэрэ ээм дээрээ үргэжэ ябана гээшэ. Байгал далайе али бүхы бузарлалгаhаа хамгаалха хэрэг мүнөө бүхы арадай нюдөөр сахигдажа байhаниинь ойлгосотой. Тон энээн шэнги ансамблиимнай артистнууд буряад арадайнгаа үндэhэн соёлой одые хаа газарта харуулжа, hонирхуулжа ябаhан hайн hайхан түүхэтэй. Мүнөөшье үндэр ехэ үүргэеэ нэрэтэй солотойгоор абажа ябана.

Ансамблиие даажа ябаhан хүн тэрэнэйнгээ алдарта замые концертын эхилхын урда тээ хаанашье ябахадаа, хүдөөгэй ажалшадай урда аман түүхэг хөөрэжэ ябаа hаа, ниитэдэ ехээр hайшаагдаха бэлэй.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ.
Хэжэнгын районой Хөөрхэ нютаг.

ХОЛЫН ОРОНУУДААР ЯБАБА

Аяар холын Франци ороноор ябаhанайнгаа удаа «Магтаал» ансамбль нютагаа hаяхан бусаба.

А. Г. Балдаевагай хүтэлбэрилдэг энэ ансамблиинхид ороной ниислэл Парижда концертнүүдээ харуулхаhаа гадна Марсель болон бусад хотонуудаар ябаа. Газар бүри француз харагшад манай артистнуудые дулаахаар угтадаг hэн. Франциhаа манай дуушад Голланди уригдаhан байгаа.

«Магтаалтай» сугтаа энэ холын гастрольдо буряад үшөө хэдэн артистнууд ябалсаа hэн. Жэшээнь, «Дэбэсэнэм» ансамблиин 2 дуушан, шэмээшэгүүдэй хоер болоно.

Манай артистнуудай делегациие РНМЦ-гэй директор Н. Ю. Мадуев ударидаа юм.

И. ТУГУТОВ.

Хитад арадай уран үгүүлэлhээ дээжэлхэдэ...

ЭРТЭ УРДЫН БАДАГУУДhАА

ЧЖАН ХУА
(232—300 онууд)

ГАЗААМНИ ШАРГА МОРИН ЛЭ

Газаамни шарга морин лэ...—
айлшан буугаа!
«Гуай-айлшан, хаанаhаабта!»—
гээд асуугааб.
Хөөрэлдэhөөр, хүндэлэлсэhөөр
байсарамни,
Хүршэ талам байшабал тэрэ айлшамни.
hониноо андалдан дүүргээшгүй
байтарнай,—
hүни үнгэрөөд, үүр сайшаба газаамнай
Тааруу хөөрэлдөө таhалханиь хэзээш
бэрхэ:
Таралган дээрээ... таалалдаа хабди ехэ!
Үсэгэлдэрэй үйдхарай унтараадүйдэнь,
Үглөөдэрэй гасалан байба үзэгдэн...

ТАО ЮАНЬМИН

ХҮБҮҮДТЭЭ ГОМДОНОБ

hаншаг hамбаймш сайгаа, дарсайгаа,
hаараг шарайимш hаршыгаа, уршыгаа...—
Табан хүбүү хүл дээрэнь бодхоогоо хүм,
Тэдэм саарhа гуурhа намнаагүй юм!
Угамни — арбан зургаагаа эдеэ,—
Одоо залхуу гээшэнь — хэмжүүргүй дээ!
Хоёрдохим — Сюнь арбан табатай,
Конфуциин шэгшын шэнээн тархитай.
Ама хэлээрээшье тэрэ хүбүүм
Аханартааш хүрэнэгүй, хүжүүн.
Арбан гурбатай тээли эхирни
Арба, хори... тоолон бирахашгүй.
Одхон Тун-Цзы,— юhэтэй энэмни,—
Огород дэбhэхэhээ ондоо юушгүй...
Дээрэhээл иимэ хубитай байhандаа,
Дэбэртэй арзаар лэ дэбтээнэб үйгаа!

СЕ ЛИНЬЮНЬ
(385—433 онууд)

ЮЭФУ ЗОНОЙ ДУУНУУДhАА

* * *

Үбэлдөө тайгын модод
Набшаяа гүбин нюсэгэлдэг.
Нажартаа найган модод
Намаа hайхаар сэсэглэдэг...
Эдеэрхүү шугын оёорой
Эшэмгэй замбага намуу хоёрнай
Хабхарта угаа hэшхэлтэй —
Хангал мэдэхэгүйнь гэмшэлтэй

* * *

Үргэн харгы зүбшөөд лэ,
Үсхэн модод hэглайрна;
Баглаа hайхаар анхилаад лэ,
Бамба сэсэгүүд баглайрна;
Жэгтэй hайхан байгаали
Жэмбүүр лимбээ үлеэнэл...
Сэнгүү шамаяа би байлгаад лэ,
Сэсэг дэлбээ түүнэм.

* * *

hарын арай гарахаhаа хойшо
hалхин дүйрэлдөөд, хашартай гээшэнь!
Хүнды ой соогуур хүрьhэн тобойжо,
Хүрин арсанууд — хангалтай гээшэнь!
hарын гэрэлдэ хоёр эжэлээд,
hабяаhагүйгөөр эрьюусэлдэнэ.
Ташаянгы хүсэл ээлээд,
Таалалдахын наагуур тэбэрисэлдэнэ.

* * *

Эжэлхэн гансамни сэрэгтэ мордоод,
Эрье гол хүрэтэрөө үдэшэбэб.
Таралган дээрээ үhа нюдэн болоод,
Таамаг сэдьхэлээ тайлангүй үлэбэб:
Үдэшэнhөө забдагүй бархиралдаад,
Үүрэй сайтар, үгэ дуугай байгаабди.
Хахасалган дээрээ хам абасалдаад,
Ханилха гэхэдээ... зориг алга, тараабди.

* * *

Миhэд гэhэн басаган
Минии хажууhаа hалабагүй,—
Мэндэш гэнгүй, hалирган,
Мүрыень мүшхөөд, барибагүйб.
Сөөрэм нуурай шэргэтэршье,
Сэсэг үндэhэнэй хататаршье,
Энэрхы hайхан дурамнай —
Энхэ мүнхэл үхэтэрнай!

ФАНЬ ЮНЬ
(451—503 онууд)

ХАГАСАЛГАН ДЭЭРЭЭ ХАТАЙЛhАН МҮРНҮҮД

Баруулжаа гү, зүүлжээ гү,
аяндаа мордоо hэнши;
Бидэ хоёр хагасаhаар
мянгаад жэл болообди.
Хагасахадаа, hанахадам,
сэсэг саhандал hэн лэ,
Харин мүнөө харахадам,
саhан — сэсэгүүд шэнги лэ!

Цэдэн ГАЛСАНОВАЙ
оршуулга.

Владимир НАМСАРАЕВ

ҮХИБҮҮДТЭ ЗОРЮУЛАГДАhАН РАССКАЗУУДhАА

ХААНАhАА hЭБШЭЭЛНЭБ!

— Хониноймнай тсо толгой кортооhон шэнгээр олошоржол байнхай. Түhа тоhыень бэшэ, харин толгой тооень лэ харадаг болоhон үе ха юм даа. Уг дахажа, малшан болодог сагнай сахилгаанай хэана холо ялас гэhэндэл ялабхяад лэ үнгэршоо... Эрьехэ наратай энэ дэлхэйдээ элдэбын лэ зон бии болонхойбди. Арба-хорин жэлэй урда ябахадашни, малаа мотоциклаар тогтоон зэрэжэ адуулдаг хонишодтойбди гэжэ энеэгээ hэн бшууб даа. Харин мүнөө харахадашни, хэды hайн байдал түхеэрэнхэй гээшэбибди?! Байдалайнгаа баяжан hайжархада, бараагээр байлгамнай юухэ юугүй юрын лэ юумэн болошоо. Мүнөөшни заримамнай машинаараа хони малаа адуулна... — гэхэ мэтэшэлэн гэмэрhэн болиhон маягтай ярилдаагаар наhажаал хонишон намайе угтаад, яралгүй түбшэнөөр сайлаад хахасатараа, тэрэл хэбэрээ алдабагүй.

Хэды hара үнгэрhэн хойно наhажаал үбгэжөөлэй хүршэнэртэ хүрэхэ хэрэг гараба. Мэндэ амараа хэлсэжэ, мэшээн энеэбхилдэжэ байтараа, нэгэ тиимэ онсохон юумэ анхарбаб. Байшан гэрэйнь хойто ханада барометр үлгөөтэй. Зүүн хоёр сонхынь хоорондо таhалгын термометр түхэреэн бүүдэгэр шэлээрээ мэлигэнэнэ. Сонхоор газаашаа харахадамни, дэлайнь ара үбэрөөр хоёр томо эршэгэнүүр үлгөөтэй, hулахан hалхинда арай ёохон эрьюулгэтэнэ. Аргааханаар эрьелдээшье hаа, hалхинай зүг шэг алдуугүй заагаад лэ байдаг ха. Гэрэй үүдээр орожо ябахадаа, хэрэлсынь үндэр тулгада баhал термометр анжараа бэлэйб. Энэ хонишон үдэшэ үглөө радиогоор сагай уларил тухай соносхол заатагүй тодон шагнадаг бээз. Эдэ бүгэдэ ашатай туhатай юумэн байhыень арсанагүйб. Тиигэбэшье тэнгэриин шарайгаар, ан амитанай аяг ааашаар, дэлхэйн бүгэдэ байдал шэнжээр байгаалиингаа уларил тааажа мэдэхэ малшад хоморжоол гээшэ ха, халаг хухы.

Иимэ малшаншни hалхинай хаанаhаа hэбшээлhые, дэргын ямарханаар эбhээлhые лаб мэргээр таажа мэдээд, хүнгэн машинаараа хониёо гороолон тогтоожо ябахадаа, ямар мэргэжэлтэ гээшэбиб гэжэ, зонойшье урда бү гэел даа, өөрөө өөрыгөө шэмхэлэн үзэнэ ха гү?

ДАХАЖА ЕРЭhЭН ДҮҮНЭРЭЭ...

Шобхо үндэрые шэглээд, шабха бургааhан соогуур яаралтай шууд алхалнабди. Ажалайнгаа сүлөө забhарлал hамбаашалhан хэдэн үхэр нюдэ түүхэеэ, ангай зүргэ дахан, хүнды өөдэ үгсэнэбди. Урзанда энээгүүр үhа саhан болоторoo төөрижэ түгэншэлжэ, улхан хүнэгөөр дүүрэн үхэр нюдэ түүhэнээ hайрхажа hаладаггүй удамаршанаа дахаад, ойртон хүсэбэб.

Мундуу муяагаар, мэгдүү түргөөр алхалhан хүнэй хойноhоо дахажа ябаха баатай болоhон хэн нэгэн заабол иигэжэ нюдэ нюургүй шабхадуулха табисуурта хүртэдэг бэзэ даа.

Уян нарин бургааhата шэрэнги соогуур үдэр бүришье иигэжэ алхалалдан ябадаг бэшэшье гэлэйбди. Зүгөөр шэглүүлэн бодомжолходомни, дахажа ерэhэн дүүнэрээ тиигэжэ «шабхадаха» үйлэ хэрэгэй хойшолон бидэ энэ ябаа зам харгыдаа орхихо эрхэгүйбди.

Сэнхир экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.30—«Эжы, аба бидэ гурбан». 10.00—«Булагууд». 10.30 — Жэлэй дүрбэн саг. Апрель. 11.30—«Бурда моден» дурадхана... 12.00— Худалдаа наймаэнай hонин. 12.30—«Фламинго приносит счастье»— уран hайханай фильм. 14.00— Политическэ асуудалаар хөөрэлдөөн. 14.30— Академик Н. Н. Семеновой ажал ябуулга тухай баримтата фильм. 15.25— Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «hолонго» гэhэн уласхоорондын VIII фестиваль. Грузиин ССР. 16.00— Россин бэеэ даанхай байдал. 17.00— Сергей Березинэй дуунууд. 17.10 — Гэр бүлын телевикторина. 17.25— Режиссер Л. Луковой фильмүүд. «Большая жизнь»— уран hайханай фильм. 1-дэхи хубинь. 19.00— Уласхоорондын шэнжэлэл. 19.45 — «Большая жизнь»— уран hайханай фильм. 2-дохи хубинь. 21.15— Уласхоорондын конкурснуудай лауреат Д. Хворостовский дуулаха. 22.00— Время. 22.30— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 — Телескоп. 23.00—«Призрак замка Моррисвилль»— уран hайханай фильм (Чехословаки). 00.30— Смольный hүмэдэ ородой духовой хүгжэмэй концерт. 01.20— Баримтата фильм. 01.30 — ВЛКСМ-эй XXI съездын дневник.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15—Арадай хүгжэмэй ансамблиин концерт. 9.45—«Как у наших ворот»— баримтата фильм. 10.10—«Первая Бастилия»—уран hайханай фильм. 11.20—«Ород хэлэн». 11.50—Мэдээсэлнүүд, соносхолнууд. 11.55—«Совет Росси» —видеоканал. 14.10—Арадай аялга дуунууд. 14.25—«Бьют—беги...»—уран hайханай фильм. (Грузия-фильм). 15.55—Футболоор СССР-эй чемпионат. «Днепр»—«Динамо» (Киев). 17.35—Поляк дуунай бүхэсоюзна II фестиваль. 18.10—Режиссёр Л. Кристиин фильмүүд. «Маленькие рассказы о нашей жизни». 19.00—Хүгжэмтэ дамжуулга. 21.00—«Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15—Мэдээсэлэй программа. 22.00 — Время. 22.30—Бадминтоноор Европын чемпионат. 23.00 — «П» тэмдэгтэй. 1-дэхи, 2-дохи хуби. 01.15—Концерт. 01.35— «П» тэмдэгтэй. 3-дахи хуби. 02.35—«Звучат воспоминания» —киноконцерт.

Шэнэ нэ...

Танилсагты: АЛЕКСАНДР БАДМ...

Ажабайдалай, орон нютагайнгаа байгаалиин үзэгдэлнүүдые онсо өөрын нюдөөр хаража, сэдьхэл бодолдоо болбосоруулжа, сэгнэжэ hураха гээшэ эхилэн бэшэгшын илгармэ шэнжэ байдаг.

Александр Бад...
оной июниин 27-д...
хондо түрэhэн ю...
Захааминай аймаг...
нэй дунда hург...
класста ороhон б...
лида hуража, ...
хын хүдэлмэрид...
зунай элдин ха...
ряалгада хабаад...
жэhэн байгаа. ...
ахамад классууд...
хадаа, харahан, ...
сэдьхэлэйнгээ үт...
моглон шүлэгүүд...
туршадаг байба.

Александр Бад...
үедэ Буряадай баг...
ститудай буряад ...
турын факультедт...
үргэлжэлүүлхээ ...
курсануудта ябаж...

Саашадаа шүл...
арга боломжону...
жэ, үгэ хэлээ ...
хёохы хэрэгтэ ...
ябахыень залуу ...
түрүүшынь шүлэгү...
шадтаа дурадхая.

Б. ЖА...

hАРХЯАГТА

Манай баруун хадада
Манан ехээр унаба.
Малагар хадын саанаhаа
Мандажа наран гараба.

Хүүгэд олоороо сугларжа,
Хүнгэхэнөөр хада руу
гэшхэлнэ.
Хүн бүхэнэй гарта
Хүнэг холоhоо харагдана.

Ой модон соо...
Ойлгожо ябаа...
Олон hархяаг...
Олзолон хээр...
Хүhан соогуур...
Харагдана олон...
Хуушанай hархя...
Хүнэг олзоор д...

ҮБhЭНДЭ

Халуун зунай ерэхэдэ,
Хажуурай хурсые үзэхэб.
Хабатай үдхэн ногоогоо
Хара үглөөгүүр сабшахаб.

Шангаар шараhан наран
Шүүдэртэй талые хатааба.
Шүдэрлэhэн мориёо
барижа,
Шүдэтэй тармууртаа
хүллэхэм.

Жэрыгээд сабш...
Жэрхиин нюрган...
Жэмбэ морёор ...
Жэгдэ ногоогоо ...
Аадарай урда т...
Аса, тармуурга...
Аажамхан нарат...
Адлихан бухалн...

ОРООРОЙ

Зэдэ голой хажуугаар
Зэлэ татан ерээрэй.
Захаамин hайхан нютагтаа
Зугаа ехэтэй өөророй.

Үндэр уула дабахадаа,

Үндэр Баабайга...
Сэхэ түргэн ябаш...
Сагаан таабайдаа...
Хүтэл хүрэтэр с...
Хонгор аршаандаа...
Адхата булаг ар...
Амталан ууха ...

ДУРАМНИ БАДАРНА

Алтан наранай туяагаар
Амар мэндые хүргэнэб.
Аалин зэдэлhэн дуугаар
Амаршалан шамдаа
зориноб.

Сагаан үбэлэй шуурганаар
Сэдьхэлдэм дүхэн ерээрэй.
Сэнгэлиг арюухан
hанаагаар
Сэлмэг дураяа үгөөрэй.

Хүхын донгодох...
Хүхэрhэн талада...
Хүнгэн hарын га...
Хүлеэн намаяа ...
Мүнгэн шүүдэрт...
Мүшэтэ огторгой...
Мүнхэ дэлхэйн ...
Мүнөө намдаа ...

НЮТАГАА hАНАНАБ

Үлэгшэн hайхан нютагтаа
Үүрэй толоноор оронхой,
Сэсэгтэ үргэн таладаа
Сэнгэн, жарган ябаhайб.

Сэбэр хүйтэн булагhаа
Сэсэрээд бэеэ абаhайб,
Дошхон сэнхир Зэдэдээ
Дуран соогоо умбаhайб.

Хүбхэн ногоон ...
Хүхын дүүе ша...
Сэбэр түнгалаг ...
Сээжэ дүүрэн а...
Үргэн тала ну...
Үглөөнэй шүүдэр...
Хурдан хүлэг мор...
Хатаргаад хабатай...

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

Республикын партийна организацинуудта КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые hунгаха шухала кампани эхилбэ. Эдэ хэмжээ ябуулгануудай хэр эмхидхэгдэhэн тухай хөөрэhэн «Съездын делегадуудаар — эрхимүүдэй эрхимые» гэhэн гаршагтай мэдээсэл уншагшадай анхаралда номерой нэгэдэхи хуудаhанда барлагдаба.

Баргажанай районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэhээ журналист Николай Угрюмовай мэдээсэл мүн лэ энэ хуудаhанда үгтэбэ.

«Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй сессиие угтуулан» гэhэн ниитэ гаршаг доро журналист Валерий Бад... хидхэлэй комитед... шэ, Буряадай АССР-эй... депутат Ревомир Б... маевтай үнгэрэгэhэн ... «Олоной hанамжые ...» гэhэн гаршагтайгаар б...

«Үни удаан альга ...удаа...» гэhэн гаршаг... толий Праведников... номерой хоёрдохи ху... нэлтэ дээрэ барлагд... мунистнуудай эдэби... бадаруулха талаар ... организацинуудта ям... хэлэй хүдэлмэриин м... дэ ябуулагдадаг туй... энэ статья соогоо б... но.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

Кино, театрнууд

Бурятский драматический театр имени Х. Намсараева
Спектакль Тувинского молодежного театра-студии Журавлиные перья — в 19-30.

Русский театр драмы
Звезды на утреннем небе — в 19-30.

Бурятская филармония
Театр оперы и балета — Концерт симфонического оркестра филармонии, посвященный 150-летию со дня рождения П. И. Чайковского — в 19-30. Действителен абонемент № 5.

«Дружба»
Калоши счастья — в 9-30, Чаша терпения — в 11, 12-50, 14-30, 16-20, 18-10, 20, 21-40.

«Прогресс»
Красный зал — Шакалы — в 9-50, 11-40, 13-30, 15-20, 17-10, 19, 21. Зеленый зал — Шакалы — в 9, 10-50, 12-40, 14-30, 16-20, 21-30, Мудрая царица Мэндухай (2 серии)...

«Родина»
Мультфильмы — в 9-50, ...нальный квартет, рок ...на — в 11, 14-30, 18, 2...

«Октябрь»
Эгрета из слоновой ко... в 9-40, Криминальный ... Рок и Фортуна — в 11-1... 17-10, Встреча (2 серии) 20-10, Ночной сеанс ...принуждением — в 23.

«Эрдэм»
Кавказская пленница ...вые приключения Ш... в 9-40, 11-10, 12-40, 14... три мушкетера (2 се... 16, 18-30, 20-50.

«Восток»
Дикие лебеди — в 15... лая кость — в 17, 19, 2...

«Байкал»
Смех и горе у Бела м... 16-30, Влюбленный м... в 18-30, 20-30.

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45.

Н-04432. Заказ № 87.